



Działalność nierejestrowa

– poradnik praktyczny
dla początkujących

podatki.biz

Ważne informacje dotyczące prawa do korzystania z poradnika

Korzystanie z poradnika dla celów osobistych jest i będzie całkowicie nieodpłatne.

Dalsze udostępnianie

Dozwolone jest dalsze udostępnianie poradnika, z zastrzeżeniem że:

- zabroniona jest jakakolwiek modyfikacja treści i postaci, w jakiej udostępniany jest poradnik; w szczególności zachowana powinna być forma udostępnienia (plik PDF) i wszelkie informacje pochodzące od wydawcy serwisu Podatki.biz;
- przy udostępnianiu za pośrednictwem internetu obowiązkowe jest podanie źródła poradnika w postaci informacji i klikalnego linku o treści:

Poradnik został udostępniony przez wydawcę serwisu Podatki.biz. Jego na bieżąco uaktualniana wersja znajduje się pod adresem:

<https://podatki.biz/dzialalnosc-nierejestrowa>

Adres, do którego ma prowadzić link, to:

<https://podatki.biz/dzialalnosc-nierejestrowa>

Dalsze udostępnianie za pośrednictwem internetu bez spełnienia powyższego warunku będzie stanowiło naruszenie praw wydawcy.

Prawa majątkowe

Prawa majątkowe do poradnika przysługują wydawcy serwisu Podatki.biz – TaxNet Sp. z o.o. w Tychach. Jego wykorzystanie w publikacjach innych podmiotów i organizacji bez zgody wydawcy serwisu dozwolone jest wyłącznie na zasadach ogólnych określonych w przepisach prawa autorskiego.

W przypadku chęci wykorzystania poradnika w innej niż opisana wyżej formie prosimy o kontakt z wydawcą – pod adresem podatki@podatki.biz.

Spis treści

Wstęp.....	4
Na jakie pytania odpowiada poradnik?	4
I. Co to jest działalność nierejestrowa (nierejestrowana)?	6
II. Dlaczego używane są zamiennie nazwy: działalność nierejestrowa, działalność nieewidencjonowana, działalność nierejestrowana?	8
III. Kto może wykonywać działalność nierejestrową?	9
IV. Czy działalność nierejestrową może prowadzić osoba niepełnoletnia?.....	10
V. Działalność nierejestrowa a ZUS i składki na ubezpieczenie społeczne. Czy ulga ZUS na start i działalność nierejestrowa są ze sobą powiązane?	11
VI. Jak ustalić w praktyce limity otrzymywanych w działalności nierejestrowej kwot i jakiego dokładnie okresu limity dotyczą? Co to jest przychód należny w rozumieniu Prawa przedsiębiorców?.....	12
VII. Netto, brutto – czy to ma znaczenie?	15
VIII. Czym się różni przychód od dochodu i dlaczego to ma znaczenie dla działalności nierejestrowej?	16
IX. W jaki sposób urzędnicy sprawdzają, czy przekraczam limit dozwolony dla działalności nierejestrowej?	18
X. Co się stanie, jeśli limit działalności nierejestrowej zostanie przekroczony (świadomie lub nie), i co należy wtedy zrobić?	19
XI. Czy określenie „działalność nieewidencjonowana” oznacza zwolnienie z prowadzenia jakiejkolwiek ewidencji? Jeśli nie – jakie ewidencje należy prowadzić przy działalności nierejestrowej?	21
XII. Co to oznacza, że działalność nierejestrowa jest prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły?	22
XIII. Jak ustalić dochód z działalności nierejestrowej?	25
XIV. Działalność nierejestrowa a podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) – czy w trakcie roku trzeba składać jakieś deklaracje i płacić zaliczki na podatek?	28
XV. Działalność nierejestrowa a podatek od towarów i usług (VAT) – czy zawsze można stosować zwolnienie ze względu na wysokość obrotów?	29
XVI. Działalność nierejestrowa i kasa fiskalna – czy i ewentualnie kiedy trzeba ją mieć?.....	32
XVII. Jak dokumentować wydatki dla celów działalności nierejestrowej?	35
XVIII. Czy prowadząc działalność nierejestrową, mogę wystawiać faktury lub rachunki?	38
XIX. Czy prowadzący działalność nierejestrową może być kontrolowany?	43
XX. Jakie są obowiązki wobec konsumentów i innych uczestników obrotu przy działalności nierejestrowej?	43
Na zakończenie	45

WSTĘP

Prawo przedsiębiorców obowiązujące od 30 kwietnia 2018 r. umożliwiło wszystkim planującym rozpoczęcie działalności gospodarczej podjęcie dość bezpiecznej próby. Znacząco odformalizowana działalność w niewielkim rozmiarze, określana jako działalność nierejestrowa, pozwala spróbować, jak to jest być przedsiębiorcą. Inne nazwy tej aktywności to działalność nierejestrowana lub działalność nieewidencjonowana – wszystkie one oznaczają w kontekście Prawa przedsiębiorców to samo.

Mimo że działalność nierejestrowa możliwa jest dopiero od 30 kwietnia 2018 r., narosło wokół niej mnóstwo mitów i nieporozumień. Pojawiają się też pytania wymagające pilnej odpowiedzi.

Poradnik, który opracowaliśmy w redakcji Podatki.biz: *Działalność nierejestrowa – poradnik praktyczny dla początkujących*, stanowi próbę usystematyzowania informacji dotyczących tej nieewidencjonowanej w CEiDG działalności, noszącej cechy jednoosobowej działalności gospodarczej.

NA JAKIE PYTANIA ODPOWIADA PORADNIK?

Działalność nieewidencjonowana (nierejestrowa) jest czymś zupełnie nowym – zrozumieliśmy więc, że pojawiają się różnego rodzaju spekulacje i wątpliwości. Wiele z nich bierze się stąd, że osoby, do których kierowany jest pomysł działalności nierejestrowej, do tej pory nie miały najczęściej styczności z praktyką prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej – i wiele pojęć, które pojawiają się przy okazji omawiania tego rodzaju aktywności, ma dla nich znaczenie potoczne, a nie ustawowe. Dodatkowo trudno zaakceptować fakt, że to samo pojęcie w trzech różnych ustawach jest za każdym razem czymś innym (a tak jest np. z działalnością gospodarczą).

Stąd w poradniku tłumaczymy wszystko w sposób, który być może niektórym, bardziej zaawansowanym czytelnikom wyda się zbyt uproszczony. Ale poznanie szczegółowo terminologii i znaczeń jest dla debiutantów podejmujących działalność nierejestrowaną kluczowe, ponieważ wbrew pozorom ustawodawca zastawił na nich (zapewne nieświadomie) sporo pułapek – i mimo odformalizowania działalności nierejestrowej szybko może okazać się, że formalności stały się większe, niż obiecywano w materiałach prasowych. A koszty fiskalne staną się nie do udźwignięcia.

Dlatego w poradniku szczegółowo odpowiadamy na pytania:

- Co to jest działalność nierejestrowa?
- Dlaczego używane są zamiennie nazwy: działalność nierejestrowa, działalność nieewidencjonowana, działalność nierejestrowana?
- Kto może wykonywać działalność nierejestrową?
- Czy działalność nierejestrową może prowadzić osoba niepełnoletnia?
- Działalność nierejestrowa a ZUS i składki na ubezpieczenie społeczne. Czy ulga ZUS na start i działalność nierejestrowa są ze sobą powiązane?
- Jak ustalić w praktyce limity otrzymywanych w działalności nierejestrowej kwot i jakiego dokładnie okresu limity dotyczą? Co to jest przychód należny w rozumieniu Prawa przedsiębiorców?
- Netto, brutto – czy to ma znaczenie?
- Czym się różni przychód od dochodu i dlaczego to ma znaczenie dla działalności nierejestrowej?
- W jaki sposób urzędnicy sprawdzą, czy przekraczam limit dozwolony dla działalności nierejestrowej?
- Co się stanie, jeśli limit zostanie przekroczony (świadomie lub nie), i co należy wtedy zrobić?
- Czy określenie „działalność nieewidencjonowana” oznacza zwolnienie z prowadzenia jakiegokolwiek ewidencji? Jeśli nie – jakie ewidencje należy prowadzić przy działalności nierejestrowej?
- Co to oznacza, że działalność nierejestrowa jest prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły?
- Jak ustalić dochód z działalności nierejestrowej?
- Działalność nierejestrowa a podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) – czy w trakcie roku trzeba składać jakieś deklaracje i płacić zaliczki na podatek?
- Działalność nierejestrowa a podatek od towarów i usług (VAT) – czy zawsze można stosować zwolnienie ze względu na wysokość obrotów?
- Działalność nierejestrowa i kasa fiskalna – czy i ewentualnie kiedy trzeba ją mieć?
- Jak dokumentować zakupy?
- Czy mogę wystawiać faktury albo rachunki?
- Czy prowadzący działalność nierejestrową może być kontrolowany?
- Jakie są obowiązki wobec konsumentów i innych uczestników obrotu przy działalności nierejestrowej?

I. CO TO JEST DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA (NIEREJESTROWANA)?

Działalność nierejestrowa to działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

Aby jednak dobrze zrozumieć pojęcie działalności nierejestrowej, należy poznać definicję jednoosobowej działalności gospodarczej. Prawo przedsiębiorców stanowi, że:

Art. 3. Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Jak należy rozumieć pojęcia zorganizowania i ciągłości, wyjaśniamy w dalszej części poradnika – ma to bowiem duże znaczenie w kontekście podatku od towarów i usług. Na razie jednak pominiemy te kwestie i skoncentrujemy się na tym, co Prawo przedsiębiorców mówi nieco dalej:

Art. 5.1. Nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (...), i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej.

Jak widzimy, ustawa nie definiuje, czym jest działalność nierejestrowa. Mówi natomiast o tym, co nie stanowi działalności gospodarczej. Czyli kiedy mówimy o działalności nierejestrowej, mamy na myśli aktywność, która nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców, mimo pewnych podobieństw.

Uwaga!

Kiedy tylko przekroczymy w jakimś miesiącu limit 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, natychmiast wypadamy z kręgu osób wykonujących działalność nierejestrową (nieewidencjonowaną) i trafiamy do grona przedsiębiorców – nawet jeśli tego nie chcemy! Tę sytuację opisujemy w rozdziale: *Co się stanie, jeśli limit zostanie przekroczony (świadomie lub nie), i co należy wtedy zrobić?*

Limit działalności nierejestrowej w 2018 roku to 1050 zł miesięcznie – ponieważ minimalne wynagrodzenie wynosi 2100 zł.

A oto przykłady działalności nierejestrowej, działalności gospodarczej i aktywności, która nie stanowi ani działalności gospodarczej, ani działalności rejestrowej.

Usługi

Przykład 1:

Pani Anna udziela korepetycji z matematyki. Chętnych pozyskuje poprzez ogłoszenia w serwisach internetowych. Co miesiąc spotyka się z dwoma, trzema uczniami, a jej przychód nie przekracza 1050 zł. Pani Anna nie jest zarejestrowana w CEiDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej).

Pani Anna prowadzi działalność nierejestrową.

Przykład 2:

Pan Jan znany jest jako utalentowany pedagog. Wykłada na uczelni i nie znajduje czasu, aby jeszcze udzielać korepetycji. Pan Jan został poproszony przez brata, aby przygotował do egzaminów maturalnych grupę koleżanek jego córki – za umówioną odpłatnością. Spotkania trwały przez dwa miesiące, a pan Jan otrzymał z tego tytułu łączne wynagrodzenie w wysokości 10 000 zł (po 2000 zł od każdej z pięciu szkolonych przez dwa miesiące osób – czyli 1000 zł miesięcznie).

Nie można w tym przypadku mówić ani o działalności nierejestrowej, ani o działalności gospodarczej – brak tu bowiem elementu zorganizowania i ciągłości.

Przykład 3:

Pan Henryk wrócił po latach pobytu w Wielkiej Brytanii, gdzie pracował w banku. Zauważył, że istnieje duże zapotrzebowanie na specjalistyczne intensywne kursy angielskiego języka biznesowego. Zaczął się ogłaszać w internecie i prasie i wkrótce miał grupę kursantów, której liczebność rzadko spadała poniżej dziesięciu. Jego przychody przekraczają średnio kilka tysięcy miesięcznie.

Pan Henryk prowadzi działalność gospodarczą w rozumieniu Prawa przedsiębiorców. Kwestie związane z tym, czy jest to działalność gospodarcza na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (ustawa o PIT) i ustawy o podatku od towarów i usług (ustawa o VAT) wymagają nieco większego zaawansowania – dlatego zajmiemy się nimi w nieodległej przyszłości, kiedy przedstawimy już wszystkie informacje wstępne.

Handel

Przykład 4:

Marek jest fanem książek. Kupuje ich wiele, ale część z nich po przeczytaniu sprzedaje w serwisie aukcyjnym. Czasem gromadzą się spore zapasy i jego przychód przekracza wtedy parę tysięcy złotych w miesiącu.

Marek nie prowadzi ani działalności gospodarczej, ani działalności rejestrowej. Sprzedaje bowiem rzeczy osobiste.

Przykład 5:

Ewa studiuje polonistykę. Zauważyła, że wielu jej kolegów nie ma co robić ze starymi podręcznikami, lekturami itp. Ponieważ dysponowała niewielką gotówką, „otworzyła” w akademiku punkt skupu i sprzedaży książek. Jej przychody z tego tytułu były niewielkie i nie przekraczały 50% minimalnego wynagrodzenia miesięcznie.

Ewa prowadzi działalność nierejestrową.

Przykład 6:

Kolega Ewy zauważył, że trafiają się naprawdę niesamowite okazje, szczególnie gdy dysponuje się gotówką na natychmiastową zapłatę. Zaczął ogłaszać się na wielu wydziałach i w internecie, założył konto w serwisie aukcyjnym i już wkrótce jego przychody przekroczyły 10 000 zł na miesiąc.

Kolega Ewy prowadzi działalność gospodarczą.

Uwaga!

W powyższych przypadkach abstrahujemy od kwestii podatkowych – to zupełnie inny temat i przeznaczony do zupełnie innego poradnika, choć kwestie związane z VAT przy sprzedaży o niewielkich wartościach omawiamy szczegółowo w dalszej części poradnika.

II. DLACZEGO UŻYWANE SĄ ZAMIENNIE NAZWY: DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA, DZIAŁALNOŚĆ NIEEWIDENCJONOWANA, DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWANA?

Wszystkie powyższe nazwy określają ten sam rodzaj aktywności – my też używamy ich w poradniku zamiennie, w celu ich „oswojenia”. Co ciekawe, żadna z nich nie pojawia się w ustawie Prawo przedsiębiorców – to po prostu określenia, które zostały „wytworzone” w trakcie omawiania pomysłu i koncepcji przez pomysłodawców, komentatorów i publicystów. Mają one jednak swoje uzasadnienie.

Działalność nierejestrowa – tę najkrótszą nazwę można chyba uznać za najbardziej popularną. Nierejestrowa, ponieważ nie podlega wpisowi do rejestru i jako taka nie będzie nigdy stanowiła zarejestrowanej działalności gospodarczej.

Działalność nieewidencjonowana – to dość nieszczęśliwe określenie bierze się stąd, że działalność gospodarcza jest ewidencjonowana (podlega wpisowi do ewidencji) w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (zasady działania CEiDG określa odrębna od Prawa przedsiębiorców ustawa), a omawiana działalność rejestrowa nie. Nazwa jest niestety w pewnej kwestii myląca: prowadzący działalność nieewidencjonowaną musi

w niektórych sytuacjach prowadzić ewidencję dla celów podatku od towarów i usług – warto o tym pamiętać.

Działalność nierejestrowana – dla tej nazwy oba powyższe uzasadnienia okazują się trafne, choć to pojęcie, zamiennie z określeniem „działalność niezarejestrowana” pojawia się znacznie częściej dla określenia działalności gospodarczej, która nie została zarejestrowana mimo istnienia takiego obowiązku.

Dlatego każdorazowo, kiedy spotkacie się z jedną z powyższych nazw działalności, oceńajcie kontekst, w jakim została użyta.

III. KTO MOŻE WYKONYWAĆ DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWĄ?

Działalność nierejestrową może wykonywać osoba fizyczna (z pewnymi wyjątkami, o których za chwilę), której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej – tak stanowi art. 5 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców.

Uwaga!

W okresie przejściowym wprowadzono swego rodzaju abolicję dla części osób, które parały się aktywnością gospodarczą w okresie ostatnich 60 miesięcy. Przepisy ich dotyczące nie zostały umieszczone w ustawie Prawo przedsiębiorców, a w specjalnej ustawie: Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 195 ustawy wprowadzającej, przepisy o działalności nierejestrowej stosuje się również do działalności wykonywanej przez osoby, które w okresie 12 miesięcy przed dniem wejścia w życie ustawy Prawo przedsiębiorców nie były wpisane do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub których wpis został wykreślony z CEiDG wcześniej niż 12 miesięcy przed dniem wejścia w życie Prawa przedsiębiorców, nawet jeżeli w okresie ostatnich 60 miesięcy przed dniem wejścia w życie tej ustawy wykonywały działalność gospodarczą.

Ten zapis – w założeniu ustawodawców – ma sprzyjać redukcji szarej strefy, „przenosząc” do niesformalizowanej co prawda aż tak bardzo, ale już zupełnie legalnej strefy działalności nierejestrowej między innymi osoby, które mimo istniejącego pod rządami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej obowiązku nie dokonały zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej i znajdują się właśnie w szarej (lub zupełnie czarnej) strefie.

Przykład 7:

Przypomnijmy, pani Ewa z przykładu nr 5 zauważyła, że wielu jej kolegów nie ma co robić ze starymi podręcznikami, lekturami itp. Prowadzi więc w akademiku punkt skupu i sprzedaży książek – działając w sposób zorganizowany, ciągły i w celu zarobkowym. Nie zarejestrowała jednak nigdy działalności gospodarczej.

Obecnie może całkiem legalnie prowadzić działalność nierejestrową (pozostaje oczywiście kwestia związana z podatkami – ale to już historia na zupełnie inny poradnik).

IV. CZY DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWĄ MOŻE PROWADZIĆ OSOBA NIEPEŁNOLETNIA?

Pierwszy rzut oka na przepis Prawa przedsiębiorców mógłby skłaniać do wniosku, że osoba niepełnoletnia może prowadzić działalność nierejestrową. Mówi się w nim przecież o osobie fizycznej – a osoba fizyczna to każdy człowiek od chwili urodzenia aż do śmierci. Ale pierwsze wrażenie jest mylne.

Co prawda w chwili urodzin zyskujemy od razu zdolność prawną, ale nie zdolność do czynności prawnych.

Zauważmy, że przekroczenie limitu przychodu w działalności nierejestrowej powoduje, że przekraczający limit staje się automatycznie (przy zachowaniu innych warunków definicyjnych Prawa przedsiębiorców dotyczących działalności gospodarczej) osobą zobowiązaną do dokonania wpisu w CEiDG. A do tego trzeba mieć pełną zdolność do czynności prawnych, oznaczającą możliwość samodzielnego nabywania praw i zaciągania zobowiązań.

Kodeks cywilny w artykule 11 stanowi, że pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności. Osoba niepełnoletnia nie może więc prowadzić jednoosobowej działalności gospodarczej, nie może też być osobą prowadzącą działalność nierejestrową.

Warto przy tym zauważyć, że niepełnoletność nie stanowi co do zasady przeszkody w posiadaniu udziałów w spółkach kapitałowych i osobowych prawa handlowego – te oznaczają bowiem pewną formę prawa majątkowego.

V. DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA A ZUS I SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE. CZY ULGA ZUS NA START I DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA SĄ ZE SOBĄ POWIĄZANE?

Prowadzenie działalności nierejestrowej nie powoduje samoistnie powstania obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Oznacza to, że jeśli zaczynasz zajmować się działalnością nierejestrową, nie musisz dokonywać żadnych zgłoszeń i opłacać żadnych składek. To całkowite wyłączenie dotyczy zarówno obowiązkowych składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe, Fundusz Pracy i ubezpieczenie wypadkowe, jak i obowiązkowych składek na ubezpieczenie zdrowotne. Nie płacisz i nie musisz płacić na ZUS zupełnie nic.

Możesz natomiast (jeśli taka jest Twoja wola) skorzystać z dobrowolnych ubezpieczeń ZUS.

Ulga ZUS na start jest czymś zupełnie innym. To całkowicie nowa ulga, zwana też po prostu „ulgą na start” lub „ulgą ZUS dla debiutantów”. Została uregulowana w artykule 18 Prawa przedsiębiorców, stanowiącym, że przedsiębiorca będący osobą fizyczną, który podejmuje działalność gospodarczą po raz pierwszy albo podejmuje ją ponownie po upływie co najmniej 60 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia i nie wykonuje jej na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywał w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej, nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej.

Ulga ZUS na start kierowana jest więc do osób, które nie prowadzą już działalności nierejestrowej, a są przedsiębiorcami, czyli osobami, które prowadzą „pełną” działalność gospodarczą w rozumieniu Prawa przedsiębiorców.

Uwaga!

Ulga na start nie zwalnia z opłacania obowiązkowych składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Co istotne, po skorzystaniu z ulgi ZUS na start można w dalszym ciągu korzystać z możliwości opłacania składek ZUS od obniżonej podstawy wymiaru składek, korzystając w ciągu kolejnych 24 miesięcy ze znaczącej obniżki miesięcznych obciążeń na podstawie istniejącej już od dawna ulgi ZUS dla rozpoczynających działalność.

VI. JAK USTALIĆ W PRAKTYCE LIMITY OTRZYMYWANYCH W DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ KWOT I JAKIEGO DOKŁADNIE OKRESU LIMITY DOTYCZĄ? CO TO JEST PRZYCHÓD NALEŻNY W ROZUMIENIU PRAWA PRZEDSIĘBIORCÓW?

Limit przychodów z działalności nierejestrowej został ściśle określony. Do jego określenia użyto pojęcia przychodu należnego (przychód należny z działalności nierejestrowej nie może przekroczyć w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia). Istotne są tu trzy parametry, które należy kontrolować:

- a) wysokość minimalnego wynagrodzenia, które może co roku ulegać zmianie (i od dłuższego czasu corocznie wzrasta),
- b) okres, w którym przychód należny został uzyskany – tu limitem jest miesiąc kalendarzowy, i
- c) odniesiona do minimalnego wynagrodzenia wartość przychodu należnego.

Czym jest przychód należny?

Definicja przychodu należnego pojawia się w różnych przepisach, ale w tym przypadku została umieszczona bezpośrednio w ustawie Prawo przedsiębiorców – i tę definicję należy stosować, obliczając wartość limitu działalności nierejestrowej.

Według Prawa przedsiębiorców **przychód należny** to kwoty należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat i skont.

Bonifikata – zmniejszenie ustalonej ceny towaru lub usługi.

Skonto – określone (najczęściej procentowo) zmniejszenie ustalonej ceny towaru i usługi w ramach premii za zapłatę należności przed ustalonym uprzednio terminem.

Definicja przychodu należnego kryje w sobie pułapkę, zastawioną raczej mimowolnie na osoby, które nie mają doświadczenia praktycznego w ustalaniu przychodów z działalności gospodarczej. Osoby te, myśląc o przychodzie, mają zazwyczaj na myśli kwoty, które zostały rzeczywiście przekazane – gotówką, na konto lub w inny sposób. Tymczasem przedsiębiorcy za przychód należny muszą uznawać każdą kwotę (z pewnymi nielicznymi wyjątkami), którą można uznać za już przysługującą przedsiębiorcy (nawet wtedy, kiedy należność jest przedmiotem sporu), mimo że nie została jeszcze otrzymana.

To oczywiście duże utrudnienie, ponieważ przedsiębiorca prowadzący klasyczną jednoosobową działalność gospodarczą płaci podatki (zarówno podatek od towarów i usług, jak i podatek dochodowy od osób fizycznych) od przychodów należnych – mimo iż często są one tylko papierowe (dotyczy to również działalności prowadzonej np. w formie spółek). Przy dużych kwotach oznacza to duże kłopoty.

W kontekście działalności nierejestrowej problemem może być przede wszystkim to, że niewłaściwe rozpoznanie przychodu należnego spowodować może niezauważone i mimowolne przekroczenie limitu działalności nierejestrowej – z konsekwencjami, które omawiamy w dalszej części poradnika.

Przykład 8:

Pani Janina, prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą, wykonała usługi o wartości 25 000 zł netto. Wystawiła na początku maja kontrahentowi fakturę VAT, opiewającą na 25 000 zł plus 23% podatku od towarów i usług, czyli 5750 zł. Termin płatności opiewał na 31 dni. Kontrahent niestety nie zapłacił. Ponieważ pani Janina sprzedaje głównie wiedzę, nie miała za wiele kosztów i VAT do odliczenia.

Dwudziestego czerwca pani Janina musiała zapłacić zaliczkę na podatek dochodowy (18% od 25 000 zł, czyli 4500 zł), a 25 czerwca – VAT w kwocie 5750 zł. Dodatkowo musiała opłacić wpis od pozwu przeciwko nieuczciwemu kontrahentowi i zaliczkę na koszty postępowania reprezentującemu ją przed sądem prawnikowi. Po uzyskaniu prawomocnego wyroku (co może trwać jeszcze kilkadziesiąt miesięcy) będzie jeszcze musiała opłacić koszty egzekucji. Jeśli kontrahent okaże się niewypłacalny, wszystkie te pieniądze przepadną (pomijając kwestie podatkowe związane ze zmniejszeniem przychodów od straconych wierzytelności).

Opisana sytuacja, znana w praktyce wielu przedsiębiorcom, pokazuje, jakie pułapki kryje w sobie pojęcie przychodu należnego.

Przykład 9:

Pani Anna prowadzi działalność nierejestrową polegającą głównie na sprzedaży książek. Jej miesięczne przychody, wpływające na konto i wpłacane gotówką, wynoszą przeciętnie około 500–700 zł. Pewnego dnia w ostatnim tygodniu miesiąca do pani Anny zgłosił się prowadzący działalność w większym rozmiarze przedsiębiorca, który wyraził chęć zakupu sporej liczby książek jednorazowo. Należność za książki została ustalona na 900 zł. Umowa zawarta 25. dnia miesiąca stanowiła, że pani Anna przekaze z tym dniem książki na własność kupującego, zgadzając się na odroczony termin płatności 7 dni. W miesiącu, w którym doszło do zawarcia umowy, pani Anna uzyskała wcześniej już 300 zł przychodów.

Po zawarciu umowy i wydaniu książek doszło do przekroczenia limitu – limit przychodów dla działalności nierejestrowej w roku zawarcia umowy wynosił bowiem mniej niż 1200 zł.

Z 25. dniem miesiąca powstał obowiązek dokonania wpisu w CEiDG, mimo iż pani Anna należności jeszcze nie otrzymała.

Co należało zrobić, aby do tej sytuacji nie doszło?

Wystarczyło zastrzec w umowie, że wejdzie ona w życie dopiero w dniu zapłaty – i pod warunkiem jej dokonania – i że dopiero wtedy nabywca stanie się właścicielem ksiązek. Wtedy przychód należny powstałby w dacie zapłaty, a pani Anna mogłaby kontrolować limit.

W jaki sposób? Oto przykład.

Przykład 10:

Pani Anna z przykładu 9 zawarła w poprzednim miesiącu omówioną wcześniej umowę, która wejdzie w życie pod warunkiem zapłaty należności. Okazało się jednak, że w dniu, w którym kupujący zaawizował swoje przybycie w celu zapłaty (nieco wcześniej niż termin określony w umowie), pani Anna miała już taki przychód z działalności nierejestrowej, że kolejny spowodowałby przekroczenie limitu. Poprosiła więc kupującego o zgodę na zawarcie aneksu do umowy i przesunięcie terminu zapłaty, udzielając z tytułu tej niedogodności drobnej bonifikaty.

W ten sposób powstanie przychodu należnego zostało odsunięte w czasie, i jest to jeden z niewielu przypadków, w którym sprzedawca udzielił bonifikaty kupującemu z tytułu przedłużenia terminu płatności.

Jestem przekonany, że część czytających wzruszy jedynie ramionami. Przecież mamy tu do czynienia z działalnością nierejestrową, czyli sformalizowaną w bardzo niewielkim stopniu. I przecież nikt nie jest w stanie sprawdzić, kiedy i za co prowadzący taką działalność dostał pieniądze. To prawda – i to zauważona przez wielu komentatorów słabość Prawa przedsiębiorców (z punktu widzenia uczciwej konkurencji z przedsiębiorcami zarejestrowanymi już wcześniej w CEiDG). Ale nie słabość bezwarunkowa. Więcej na ten temat w rozdziale: *W jaki sposób urzędnicy sprawdzą, czy przekraczam limit dozwolony dla działalności nierejestrowej?*

VII. NETTO, BRUTTO – CZY TO MA ZNACZENIE?

Wiele wątpliwości i pytań na różnego rodzaju forach dotyczących ustalania wartości limitu dotyczy tego, czy kwota 50% minimalnego wynagrodzenia odnosi się do wartości brutto, czy netto. Wiadomo przecież, że wynagrodzenie 2100 zł brutto wypłacane „na rękę” doznaje gwałtownej kompresji. Ale stopień tej kompresji jest różny i zależy od wielu okoliczności, np. od tego, czy pracownik korzysta z podwyższonych kosztów uzyskania, czy nie osiąga innych dochodów w innych miejscach. Dlatego gdyby chcieć stosować kwotę netto, ustalenie jednego limitu dla działalności nieewidencjonowanej byłoby niemożliwe.

Ustawodawca wyraźnie w ustawie Prawo przedsiębiorców określił limit jako 50% minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Zgodnie z ustawą o wynagrodzeniu minimalnym wysokość minimalnego wynagrodzenia ogłasza się w drodze obwieszczenia (jeśli zostanie uzgodnione w Radzie Dialogu Społecznego) lub w drodze rozporządzenia (jeśli takiego porozumienia nie będzie). Na 2018 rok wysokość ta została ogłoszona w rozporządzeniu.

**Rozporządzenie Rady Ministrów z 12 września 2017 r.
w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę
oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2018 r.**

Na podstawie art. 2 ust. 5 ustawy z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2017 r. poz. 847) zarządza się, co następuje:

§ 1. Od dnia 1 stycznia 2018 r. ustala się minimalne wynagrodzenie za pracę w wysokości 2100 zł.

§ 2. Od dnia 1 stycznia 2018 r. ustala się minimalną stawkę godzinową w wysokości 13,70 zł.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

Prezes Rady Ministrów: B. Szydło

Kwota limitu przychodów działalności nierejestrowej wynosi więc w 2018 roku 50% z 2100 zł, czyli 1050 zł. Kwestie brutto–netto nie mają tu znaczenia.

Ale nie zawsze tak będzie. Jest jeszcze bowiem podatek od towarów i usług, a tu wartości brutto–netto zaczynają mieć znaczenie ogromne. Dzieje się tak w przypadkach, w których bez względu na rozmiar prowadzonej działalności możesz stać się czynnym podatnikiem VAT. Więcej o tym w rozdziale: *Działalność nierejestrowa a podatek od towarów i usług (VAT) – czy zawsze można stosować zwolnienie ze względu na wysokość obrotów?*

VIII. CZYM SIĘ RÓŻNI PRZYCHÓD OD DOCHODU I DLACZEGO TO MA ZNACZENIE DLA DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ?

Pojęcie przychodu należnego w rozumieniu Prawa przedsiębiorców wyjaśniliśmy w odpowiedzi na pytanie dotyczące ustalania limitu kwot przychodów. Ale – co zawsze irytuje praktykujących przedsiębiorców – zarówno niektórzy dziennikarze, jak i politycy mają tendencję do mylenia przychodu z dochodem. Owszem, czasami bywa tak, że przychód w jakimś okresie rozliczeniowym będzie równoważny dochodowi albo do niego zbliżony. Znacznie częściej jednak kwoty te będą się od siebie znacząco różnić. Na początek prosty przykład.

Przykład 11:

Pani Anna jest konsultantką. Spotyka się z klientami w ich biurach, i otrzymuje wynagrodzenie uzależnione od czasu konsultacji. Korzysta ze swojej zdobytej wcześniej wiedzy, a konsultacje polegają na przekazywaniu uwag i informacji w formie ustnej lub na opiniowaniu istniejących raportów.

Wydaje się, że w tym przypadku przychód będzie wynosił praktycznie tyle co dochód. Jednak to błędne wrażenie.

Pani Anna musi uzupełniać wiedzę – uczestnicząc w kursach, szkoleniach i seminariach. Inaczej szybko przestałaby być konsultantem. Do klientów dojeżdża własnym samochodem – ponosi związane z tym koszty. Płaci abonament telefoniczny, żeby klienci mogli się z nią kontaktować. Musi klientom wysyłać faktury – niektórzy oczekują ich w formie tradycyjnej. Ponosi wobec tego wydatki na materiały biurowe i kancelaryjne oraz przesyłki polecone. Rozlicza ją biuro rachunkowe, i to też jest koszt uzyskania przychodu pani Anny. Często negocjuje kontrakty z przyszłymi klientami i często negocjacje te nie doprowadzają do otrzymania zlecenia. W związku z tym zdarzają się miesiące, w których wydatki są wyższe niż przychody. Pani Anna musi też opłacać składki na ubezpieczenie społeczne.

Aby właściwie rozróżnić przychód od dochodu, należy pamiętać, że za każdym praktycznie dochodem stoją wydatki, które należało ponieść w celu jego otrzymania lub zabezpieczenia – koszty uzyskania przychodów. Dochodem będzie więc różnica pomiędzy przychodem a kosztami uzyskania przychodów. Zasadniczo (choć z pewnymi wyjątkami):

dochód = przychód minus koszty uzyskania przychodu.

To jest stosunkowo proste. Komplikacje pojawiają się później, ponieważ nie wszystkie wydatki zostaną uznane za koszt uzyskania przychodu w sensie podatkowym. Ale to zupełnie inny temat i wrócimy do niego w dalszej części poradnika.

Uzależnianie jakichkolwiek obciążeń od przychodów jest bardzo niebezpieczne dla przedsiębiorców. Oto przykład, do czego może doprowadzić.

Przykład 12:

Pojawił się pomysł, aby składkę ZUS przedsiębiorców uzależnić od przychodów. Do kwoty około 5000 zł miesięcznie przychodów składka ZUS miałaby być minimalna, a potem stopniowo rosnąć dla przychodów wyższych. Zdaniem pomysłodawców byłoby to bardziej sprawiedliwe rozwiązanie niż obecne, przy którym wszyscy przedsiębiorcy płacą składki od tej samej podstawy.

Pani Anna z przykładu 11 osiąga średnio przychód w granicach właśnie 5000 zł miesięcznie, przy kosztach średnich około 1000 zł. Zostaje jej więc przed opłaceniem składki na ZUS około 4000 zł. Zgodnie z nowym pomysłem po jej opłaceniu pozostanie jej około 3400 zł dochodu, od którego trzeba będzie jeszcze zapłacić podatek dochodowy.

Pan Adam ma sklep osiedlowy. Zatrudnia dwóch pracowników i osiąga spore przychody – około 200 000 zł miesięcznie. Jego średnia marża wynosi 8%, czyli ma do dyspozycji na pokrycie kosztów i dla siebie około 16 000 zł. Całkowite koszty pracowników to 8000 zł (ZUS, podatki, inne obowiązkowe obciążenia), czynsz wynosi 3000 zł. Księgowość, telefony, paliwo do samochodu, rata za sprzęt chłodzący AGD i składka ZUS to 2500 zł miesięcznie. Według nowego pomysłu pan Adam będzie płacił składkę ZUS większą o 800 zł. Po obliczeniu przychodów i kosztów panu Adamowi zostanie około 1700 zł, od których będzie jeszcze musiał zapłacić podatek dochodowy. Pan Adam wobec tego raczej zwolni pracowników, zamknie sklep i poszuka pracy u kogoś innego.

Dlaczego rozróżnienie przychodu i dochodu ma znaczenie dla działalności nierejestrowej?

Działalność nierejestrowa, mimo że nie jest rejestrowana w CEiDG, nie zwalnia z obowiązków podatkowych. Co prawda dla możliwości prowadzenia nierejestrowanej działalności znaczenie ma przychód należny, ale podobnie jak dla innych przychodów, tak i dla przychodu z działalności nierejestrowej konieczne będzie obliczenie dochodu i ustalenie wysokości podatku dochodowego oraz wykazanie go w zeznaniu rocznym PIT. O tym, jak to zrobić, przeczytacie w rozdziale: *Działalność nierejestrowa a podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) – czy w trakcie roku trzeba składać jakieś deklaracje i płacić zaliczki na podatek?*

IX. W JAKI SPOSÓB URZĘDNICY SPRAWDZĄ, CZY PRZEKRACZAM LIMIT DOZWOLONY DLA DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ?

Nie wspomina się na razie o specjalnych obowiązkach raportowych dla osób prowadzących działalność rejestrową – takie mają zwykli przedsiębiorcy. Prowadzący działalność nierejestrową nie będą musieli (z pewnymi wyjątkami, o których w dalszej części poradnika) stosować kas rejestrujących (kas fiskalnych). Nie będą raczej wysyłali JPK, czyli jednolitego pliku kontrolnego, a ich przychody nie podlegają szczególnym regulacjom o obowiązkach raportowania nałożonym na banki.

Wobec tego należy sądzić, że część usług, które dotychczas świadczone były w szarej strefie, przejdzie do strefy białej – ale tylko do wysokości limitu przychodu należnego. Wykrycie bowiem, że ktoś przekroczył limit przy bezpośrednim obrocie gotówkowym i usługach w sektorze prywatnym, jest trudne i bez współpracy świadków raczej niemożliwe.

Prowadzący działalność nierejestrową muszą jednak prowadzić ewidencję – ewidencję sprzedaży dla celów VAT, a dokładnie dla celów ustalenia, czy przypadkiem nie przekraczają limitu ustalonego dla podatników korzystających ze zwolnienia z VAT ze względu na wysokość przychodów. Jeśli tu się pomylą, albo – w razie kontroli – okaże się, że ewidencji nie prowadzą lub prowadzą ją w sposób nieprawidłowy, zaczną się kłopoty.

Przy świadczeniu usług dla sektora niekonsumenckiego sprawa się komplikuje. Przedsiębiorcy i inne instytucje ewidencjonują wszystkie otrzymane dowody księgowo. Jeśli z wystawionych przez prowadzącego działalność nierejestrową rachunków będzie wynikać, że limit został przekroczony, to w razie kontroli urzędnicy mogą ten fakt wychwycić. Obecnie jest to jeszcze dość trudne, ale w nieodległej przyszłości, przy tym tempie cyfryzacji sprawozdawczości i ilości informacji agregowanych przekazywanych z różnych źródeł do aparatu skarbowego, stanie się automatyczne.

Przy sprzedaży w serwisach aukcyjnych nie można liczyć na zaniżenie przychodów. Serwisy te zobowiązane są na wezwanie fiskusa do ujawniania danych o transakcjach. Fiskus ma również obecnie instrumenty prawne, aby żądać od takich serwisów danych w formie zestawień.

X. CO SIĘ STANIE, JEŚLI LIMIT DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ ZOSTANIE PRZEKROCZONY (ŚWIADOMIE LUB NIE), I CO NALEŻY WTEDY ZROBIĆ?

Ustawa Prawo przedsiębiorców przewiduje procedurę, do której muszą stosować się osoby prowadzące działalność nierejestrową po przekroczeniu limitu. Oto odpowiednie przepisy:

Art. 5.1. Nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (...), i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej.

2. Osoba wykonująca działalność, o której mowa w ust. 1, może złożyć wniosek o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Działalność ta staje się działalnością gospodarczą z dniem określonym we wniosku.

3. Jeżeli przychód należny z działalności, o której mowa w ust. 1, przekroczył w danym miesiącu wysokość określoną w ust. 1, działalność ta staje się działalnością gospodarczą począwszy od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie wysokości, o którym mowa w ust. 1.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, osoba wykonująca działalność gospodarczą składa wniosek o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie wysokości, o którym mowa w ust. 1.

Prowadzący działalność nierejestrową, który przekroczył limit, stanie się często prowadzącym działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów podatkowych i – równie często – stanie się przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców. Nie ma przy tym znaczenia, czy o tym wie (będą z pewnością zdarzały się sytuacje nieświadomego przekroczenia limitu na skutek niewiedzy, przeoczenia czy błędu). Przypomnijmy odpowiednie przepisy Prawa przedsiębiorców:

Art. 3. Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Art. 4.1. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.

Wynika z tego, że aby móc stwierdzić, że po przekroczeniu limitu osoby prowadzącej działalność nierejestrową osoba ta stała się przedsiębiorcą, przedmiotem tej działalności nierejestrowej musiała być zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Jeśli te kryteria nie zostaną spełnione, nie można uznać, że prowadzona jest działalność gospodarcza, a to znaczy, że nie następuje obowiązek wpisu do CEiDG. Konsekwencje podatkowe tego stanu rzeczy są odrębną i nieco skomplikowaną sprawą – będziemy je omawiać nieco później.

W kontekście powyższych rozważań znaczenia nabiera pojęcie zorganizowanej działalności wykonywanej we własnym imieniu w sposób ciągły (o tym pojęciu nieco później).

Co należy zrobić po zorientowaniu się, że limit przychodu z działalności nierejestrowej został przekroczony?

Należy dokonać wpisu do CEiDG zgodnie z regulacjami o prowadzeniu tej ewidencji (zasady dokonywania wpisu, zmiany i wykreślenia oraz zawieszenia działalności gospodarczej omawiamy w innym cyklu artykułów w serwisie Podatki.biz). Oczywiście często okaże się, że intencją prowadzącego działalność nierejestrowaną nie było prowadzenie jednoosobowej działalności gospodarczej i osoba ta chciałaby pozostać w kręgu działalności nierejestrowej. Nie pozostaje wtedy nic innego, jak po dokonaniu wpisu złożyć wniosek o wykreślenie z CEiDG (lub zawiesić działalność – jeśli po analizie okaże się to bardziej korzystnym rozwiązaniem). Należy jednak pamiętać, że po wykreśleniu nie będziemy mogli przez dłuższy czas ponownie prowadzić działalności nierejestrowej i upływać będzie czas, w którym moglibyśmy skorzystać ze wspomnianej wcześniej ulgi ZUS na start.

Pozostają niestety kwestie związane z podatkiem dochodowym od osób fizycznych i podatkiem od towarów i usług – omawiamy je osobno. Przypomnijmy, że prawo podatkowe stanowi autonomiczną dziedzinę prawa i analizując konsekwencje działań i ich zaniechań, należy zawsze odnosić się do konkretnych podatków i regulujących je przepisów.

Na koniec tego rozdziału jeszcze jeden – może niezbyt częsty, ale jednak realny – problem do rozwiązania. Przepis ustawy Prawo przedsiębiorców mówi, że osoba przekraczająca limit z działalności nierejestrowej ma obowiązek dokonania wpisu do CEiDG. Z kolei ustawa regulująca działanie CEiDG (ustawa z 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy) wymaga, aby osoba dokonująca wpisu swojej działalności miała tytuł prawny do lokalu pod adresem, który podaje we wpisie. Nie znamy na razie odpowiedzi na pytanie, co ma zrobić osoba, która nie posiada tytułu prawnego do lokalu, a przekroczyła limit przychodów z działalności nierejestrowej.

XI. CZY OKREŚLENIE „DZIAŁALNOŚĆ NIEEWIDENCJONOWANA” OZNACZA ZWOLNIENIE Z PROWADZENIA JAKIEJKOLWIEK EWIDENCJI? JEŚLI NIE – JAKIE EWIDENCJE NALEŻY PROWADZIĆ PRZY DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ?

Jak już wspominaliśmy, używane czasem określenie „działalność nieewidencjonowana” jest nieco nieszczyśliwe. Jest to bowiem działalność jak najbardziej ewidencjonowana. Dzieje się tak za sprawą ustawy o VAT. Zawiera ona własne definicje podatnika VAT i działalności gospodarczej oraz transakcji sprzedaży towarów, świadczenia usług itp. Można ogólnie stwierdzić, że ustawa o VAT tworzy swój odrębny, charakterystyczny świat, w którym z trudem poruszają się przedsiębiorcy.

Na szczęście ustawa o VAT przewiduje też pewne zwolnienia i wyłączenia. Dzięki nim podatnicy osiągający niewielkie przychody ze sprzedaży nie stają się automatycznie podatnikami czynnymi VAT (choć mogą o ten status wystąpić bez względu na wysokość przychodów w każdej chwili). Korzystają z tego przepisu niewielkie firmy, unikając w ten sposób wielu kłopotliwych konieczności. Jednak ponieważ prawo do zwolnienia limitowane jest wielkością przychodów ze sprzedaży, podatnicy muszą wykazać, że to prawo im przysługuje. Prowadzą w tym celu specjalną ewidencję VAT.

Ustawa o podatku od towarów i usług (wyciąg)

Art. 109.1. Podatnicy, u których sprzedaż jest zwolniona od podatku na podstawie art. 113 ust. 1 i 9, są obowiązani prowadzić ewidencję sprzedaży za dany dzień, nie później jednak niż przed dokonaniem sprzedaży w dniu następnym.

2. W przypadku stwierdzenia, że podatnik nie prowadzi ewidencji, o której mowa w ust. 1, albo prowadzi ją w sposób nierzetelny, a na podstawie dokumentacji nie jest możliwe ustalenie wartości sprzedaży, organ podatkowy określi, w drodze oszacowania, wartość sprzedaży opodatkowanej i ustali od niej kwotę podatku należnego. Jeżeli nie można określić przedmiotu opodatkowania, kwotę podatku ustala się przy zastosowaniu stawki 22% (obecnie 23% – w wyniku obowiązującego od dłuższego czasu podniesienia podstawowej stawki VAT – dop. red.).

Ustawa o VAT nie określa danych, które obowiązkowo powinny znaleźć się w ewidencji – znany jest jedynie jej cel: służy określeniu, czy podatnik może w dalszym ciągu korzystać ze zwolnienia. Warto tam więc umieszczać dane, które w razie sporu pomogą wykazać nasze racje, np. przedmiot sprzedaży, bezwzględnie kwotę przychodu i jego datę, dane identyfikujące kontrahenta, krótki opis transakcji i ewentualnie miejsce jej przeprowadzenia.

Dlaczego piszemy o tym wszystkim, omawiając działalność nierejestrową?

Otóż dlatego, że praktycznie wszyscy dokonujący jakiegokolwiek dostawy są podatnikami VAT. Część to podatnicy VAT czynni, a część nie. Część podatników jest zwolniona z podatku, inni nie. Prowadzący działalność nierejestrową jest podatnikiem VAT korzystającym ze zwolnienia ze względu na wysokość obrotów na podstawie art. 113 ustawy o VAT (z pewnymi niewielkimi wyjątkami, o czym w części poświęconej podatki od towarów i usług). I jak każdy podatnik VAT korzystający ze zwolnienia na podstawie wskazanego wyżej w ramce przepisu ustawy, jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji.

XII. CO TO OZNACZA, ŻE DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA JEST PROWADZONA W SPOSÓB ZORGANIZOWANY I CIĄGŁY?

Odpowiedź na to pytanie może być bardzo istotna dla osób, które wskutek prowadzenia działalności nierejestrowej przekroczą limit przychodów. Jeśli bowiem prowadziły nierejestrowaną działalność zarobkową w sposób zorganizowany i ciągły, mogą zostać uznane za osoby prowadzące działalność gospodarczą w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, a to już wiąże się z licznymi obowiązkami, których niedopełnienie może narazić świeżo upieczonego przedsiębiorcę na poważne konsekwencje, również te karnoskarbowe.

Ani ustawa Prawo przedsiębiorców, ani ustawy podatkowe nie definiują pojęcia zorganizowania i ciągłości. Stąd wynikają nieustannie spory pomiędzy podatnikami i organami podatkowymi, a ich rozstrzygnięcie dokonuje się często dopiero w Naczelnym Sądzie Administracyjnym (NSA).

Jest z tego pewna korzyść – orzecznictwo jest już tak obfite, że każdy dysponuje sporym materiałem do analizy swojej konkretnej sytuacji. W dalszym ciągu nie pozwala to jednak na jednoznaczne stwierdzenie, czy jakaś konkretna aktywność ma cechy zorganizowania i ciągłości. Pozostaje nam tylko przedstawić ugruntowane w orzecznictwie poglądy.

Zarobkowy charakter działalności gospodarczej

Określenie, czy działalność ma charakter zarobkowy, wydaje się bardzo istotne. Jeśli ktoś będzie, przykładowo, prowadził w sposób zorganizowany i ciągły działalność polegającą na prowadzeniu działań pomocowych – np. w formie stołówki dla osób potrzebujących – i nie będzie tego czynił w celu uzyskania dochodu, nie będzie mowy o działalności gospodarczej. Ta musi mieć bowiem zarobkowy charakter.

Oznacza to, że celem podjęcia działalności jest osiągnięcie dochodu, traktowanego jako nadwyżkę sumy przychodów nad sumą wydatków. Ale dochód nie musi się pojawić – ważna jest chęć jego uzyskania. Działalność, w wyniku której powstanie strata, a dochód nig-

dy się nie pojawi, również może zostać potraktowana jako działalność gospodarcza, jeśli celem jej podjęcia był zysk.

**Wyrok NSA z 26 września 2008 r.,
sygn. akt II FSK 789/07**

O zarobkowym charakterze działalności gospodarczej nie decyduje faktyczne osiągnięcie zysku, lecz zamiar jego osiągnięcia.

Zorganizowanie i ciągłość w działalności gospodarczej

Sam zamiar osiągnięcia dochodu nie jest wystarczający do uznania aktywności za działalność gospodarczą. Konieczne jest spełnienie również pozostałych przesłanek, wśród których znajduje się „zorganizowanie”.

Jak podkreśla NSA w uzasadnieniach, pojęcie „zorganizowania” może mieć dwa aspekty: formalny i faktyczny. Formalny to ten wiążący się z dokonaniem formalności, takich jak np. rejestracja działalności w CEiDG, wystąpienie o nadanie numeru REGON, zgłoszenie wyboru formy opodatkowania w urzędzie skarbowym. Jak już jednak wspominaliśmy, brak działań formalnych nie przesądza o tym, że nie powstanie działalność gospodarcza. Brak rejestracji w CEiDG nie stanowi przecież przeszkody do uznania prowadzącego wcześniej działalność nierejestrową za przedsiębiorcę w rozumieniu Prawa przedsiębiorców, tym bardziej nie stanowi przeszkody do uznania go za prowadzącego działalność w rozumieniu np. ustawy od podatku dochodowym od osób fizycznych.

**Wyrok NSA z 21 sierpnia 2014 r.,
sygn. akt II FSK 2096/12**

Prowadzenie działalności gospodarczej (i osiągnięcie przychodów z tej działalności) to pewien stan obiektywny. Dla uzyskiwania przychodów z tego źródła nie jest konieczne, aby podatnik miał status przedsiębiorcy, nie jest konieczna rejestracja tej działalności w sposób przewidziany w przepisach odrębnych, dotyczących wymogów formalnych, jakie powinna spełnić osoba prowadząca działalność gospodarczą. Nie ma także znaczenia subiektywne przekonanie podatnika, iż przychody z jego aktywności są przypisane do innego źródła przychodu.

Aby ocenić, czy aktywność podatnika prowadzącego działalność nierejestrową spełnia cechy „zorganizowania”, istotne jest stwierdzenie, że występuje element jej faktycznego zorganizowania.

Z ciągłością działań będziemy natomiast mieli do czynienia wtedy, kiedy trudno nam będzie określić te działania jako planowo sporadyczne (czyli jeśli sporadyczność tych działań nie będzie wynikała np. z braku zamówień, a ze świadomego zamiaru prowadzącego działalność nierejestrową.

**Wyrok NSA z 7 lutego 2017 r.,
sygn. akt II FSK 4025/14**

Na pojęcie „zorganizowanie” w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych składa się zespół celowych, uporządkowanych czynności o charakterze profesjonalnym, realizowanych w ramach mniej lub bardziej wyodrębnionej struktury, mieszczących się zarówno w tzw. fazie przygotowawczej, związanej z uruchomieniem określonej działalności, jak i w fazie realizacyjnej. Może dotyczyć to również działań podejmowanych w odniesieniu do przedmiotu sprzedaży (np. jego przetworzenie w celu zwiększenia wartości, podejmowanie akcji marketingowej). Z kolei przez „ciągłość” działań należy rozumieć stałość (trwałość) ich wykonywania, powtarzalność, regularność i stabilność.

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych określa również sytuację, w której aktywności podatnika nie uznaje się za działalność gospodarczą mimo istnienia kryteriów zarobkowych, ciągłości i zorganizowania. Stanie się tak, jeśli łącznie spełnione zostaną następujące warunki:

- 1) odpowiedzialność wobec osób trzecich za rezultat czynności oraz ich wykonywanie, z wyłączeniem odpowiedzialności za popełnienie czynów niedozwolonych, ponosi zlecający wykonanie czynności,
- 2) czynności są wykonywane pod kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonych przez zlecającego te czynności,
- 3) wykonujący te czynności nie ponosi ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną działalnością.

Tyle rozważania teoretyczne i orzecznictwo. A jak wygląda praktyka organów podatkowych?

Niestety, urzędnicy też są zdezorientowani i w podobnych stanach faktycznych wydają różne rozstrzygnięcia. W artykule znajdującym się na stronie www.podatki.biz: *Korepetycje – działalność gospodarcza, działalność świadczona osobiście, działalność nieewidencjonowana* przedstawiamy sytuację dwóch korepetytorów, z których jeden został uznany za prowadzącego działalność gospodarczą a drugi nie – przy użyciu prawie identycznej argumentacji, różniącej się jedynie konkluzją końcową. Zachęcam do przeczytania tego artykułu – pokazuje bowiem, w jakiej sytuacji może znaleźć się osoba prowadząca działalność nierejestrową po nieumyślnym przekroczeniu limitu przychodów.

XIII. JAK USTALIĆ DOCHÓD Z DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ?

Działalność nierejestrowa, mimo że nie podlega rejestracji w CEiDG, nie wyłącza wykonującego ją podatnika z ogólnych regulacji podatkowych, w tym z regulacji ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Dla prawidłowego ustalenia dochodu z działalności nierejestrowej stosować należy pojęcie dochodu określone w tej ustawie.

Nieograniczony obowiązek podatkowy (ustawa o PIT – wyciąg)

Art. 3.1. Osoby fizyczne, jeżeli mają miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów (przychodów) bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów (nieograniczony obowiązek podatkowy).

1a. Za osobę mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się osobę fizyczną, która:

- 1) posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub
- 2) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym.

Zasadniczo dochodem jest nadwyżka sumy przychodów ze źródła przychodów nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym. Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów.

Są pewne odmienności przy sposobie ustalania dochodu z różnych źródeł przychodów, ale nie mają one znaczenia dla osób prowadzących działalność nierejestrową. Istotne jest, że ustawa o podatku dochodowym wskazuje różne źródła przychodów, a każdy podatnik może uzyskiwać przychody z różnych źródeł.

Źródła przychodów (ustawa o PIT – wyciąg)

Art. 10.1. Źródłami przychodów są:

- 1) stosunek służbowy, stosunek pracy, w tym spółdzielczy stosunek pracy, członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, praca nakładcza, emerytura lub renta;
- 2) działalność wykonywana osobiście;
- 3) pozarolnicza działalność gospodarcza;
- 4) działy specjalne produkcji rolnej;
- 5) (uchylony)

- 6) najem, podnajem, dzierżawa, poddzierżawa oraz inne umowy o podobnym charakterze, w tym również dzierżawa, poddzierżawa działów specjalnych produkcji rolnej oraz gospodarstwa rolnego lub jego składników na cele nierolnicze albo na prowadzenie działów specjalnych produkcji rolnej, z wyjątkiem składników majątku związanych z działalnością gospodarczą;
- 7) kapitały pieniężne i prawa majątkowe, w tym odpłatne zbycie praw majątkowych innych niż wymienione w pkt 8 lit. a–c;
- 8) odpłatne zbycie, z zastrzeżeniem ust. 2:
 - a) nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości,
 - b) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej,
 - c) prawa wieczystego użytkowania gruntów,
 - d) innych rzeczy,
– jeżeli odpłatne zbycie nie następuje w wykonaniu działalności gospodarczej i zostało dokonane w przypadku odpłatnego zbycia nieruchomości i praw majątkowych określonych w lit. a–c – przed upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie, a innych rzeczy – przed upływem pół roku, licząc od końca miesiąca, w którym nastąpiło nabycie; w przypadku zamiany okresy te odnoszą się do każdej z osób dokonującej zamiany;
- 8a) działalność prowadzona przez zagraniczną spółkę kontrolowaną;
- 9) inne źródła.

Przykład 13:

Pani Jola pracuje w pracowni architektonicznej na pół etatu i w prywatnej firmie budowlanej również na pół etatu. Od czasu do czasu samodzielnie inwestuje na giełdzie. Posiada kilka lokat w banku. Wynajmuje mieszkanie po rodzicach i pokoje dla studentów w swoim domu. Pani Jola pisze również artykuły poradnikowe dla kilku portali budowlanych i hobby-stycznych. W bieżącym roku sprzedała z mężem mieszkanie, które kupili rok wcześniej z przeznaczeniem na wynajem.

Przykład pokazuje wcale nie tak rzadką sytuację, w której podatnik uzyskuje przychody z różnych źródeł. W opisanym wyżej przypadku jest ich pięć. To przychody ze stosunku pracy, z kapitałów pieniężnych, z najmu, z działalności wykonywanej osobiście i odpłatnego zbycia nieruchomości.

Dla każdego z tych przychodów odrębnie ustala się koszty uzyskania (szczegółowe zasady reguluje ustawa o PIT, ale ich analiza przekracza zakres tego poradnika). Dla ustalenia podatku pani Joli musimy użyć do wyliczeń wartości:

- przychodów z pięciu źródeł przychodów,
- kosztów uzyskania przychodu dla każdego z tych źródeł,
- wyliczonego dochodu z każdego ze źródeł.

Dla każdego z tych źródeł może również istnieć inny sposób (i stawka) opodatkowania. My jednak zajmujemy się konkretnym rodzajem przychodów, pochodzącym z działalności nierejestrowej. Przychody te zostały uwzględnione od 30 kwietnia 2018 r. w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, uznającej przychody z działalności nierejestrowej za przychody z innych źródeł.

Dla ustalenia dochodu stosować będziemy więc zasady ogólne. Dochodem będzie różnica pomiędzy uzyskanym przychodem a poniesionymi kosztami, które ustawa uznaje za koszty dla celów podatkowych.

Działalność nierejestrowa i koszty uzyskania przychodu

Tematyka podatkowych kosztów uzyskania przychodu jest niezgłębiona. Kilka tysięcy wyroków, kilkadziesiąt tysięcy interpretacji, corocznie kilkadziesiąt grubych książek – a spory między podatnikami a fiskusem nie ustają. Nie będziemy więc zbyt szczegółowo rozważać tych kwestii – zainteresowanych zachęcamy do przejrzania artykułów na www.podatki.biz. Ważne jest kilka informacji.

Do kosztów uzyskania przychodu możemy zaliczyć wydatki związane z tym przychodem. Ale uwaga: wydatki osobiste nie zostaną uznane za koszt.

Przykład 14:

Anna jest konsultantką medyczną. Pracuje na własny rachunek. Staranny ubiór i makijaż jest nieodłącznym elementem jej pracy. Do pracy ubiera się w eleganckie markowe zestawy, na które wydaje większość swoich przychodów.

Nie będą one jednak stanowiły kosztu uzyskania przychodu, ponieważ stanowią element wydatków na cele osobiste.

Przykład 15:

Ewa jest konsultantem medycznym. Pracuje w firmie farmaceutycznej. Staranny ubiór i makijaż jest nieodłącznym elementem jej pracy. Do pracy ubiera się w eleganckie markowe zestawy, za które płaci jej firma. Zestawy oznaczane są dyskretnymi, choć widocznymi naszywkami, zawierającymi logo firmy farmaceutycznej.

Wydatki na zakup zestawów ubraniowych będą dla firmy stanowiły koszty uzyskania przychodu.

Do kosztów uzyskania zaliczyć możemy także wydatki właściwie udokumentowane. Rodzaje sposobów, w jaki dokumentowane są wydatki stanowiące koszt uzyskania przychodu, są różne, w zależności od formy prowadzonej rachunkowości i opodatkowania. I znowu musimy stwierdzić, że ich pobieżne omówienie zajęłoby kilkadziesiąt stron, wobec tego zachęcamy, aby polegać na zwykłym życiowym doświadczeniu i gromadzić rachunki, faktury,

umowy, wyciągi z rachunku bankowego itp. Za ich pomocą z pewnością uda się udokumentować większość wydatków.

Do kosztów uzyskania możemy zaliczyć wyłącznie te wydatki, które ponieśliśmy w sposób definitywny (zapłaciliśmy i nie będą nam one w żaden sposób zwrócone). Nie będzie stanowił kosztu uzyskania przychodu np. wpłacona zaliczka – do momentu, kiedy nie stanie się ona płatnością.

Oto przykład kosztów uzyskania przychodu w typowej sytuacji osoby prowadzącej działalność nierejestrową.

Przykład 16:

Joanna w ramach działalności nierejestrowej sprzedaje książki w internetowym serwisie aukcyjnym. Wcześniej książki te kupuje na innych aukcjach.

Kosztem uzyskania przychodu będzie dla niej przede wszystkim koszt zakupu książek na innych aukcjach, dokumentowany dowodem zapłaty (przelewu) uzupełnionym o zrzut ekranu zakończonej aukcji, koszt opłaty w serwisie aukcyjnym, dokumentowany fakturą i dowodem zapłaty (przelewu), oraz koszty tych operacji bankowych.

Gdyby Joanna chciała do kosztów zaliczyć np. również wydatki na abonament telefoniczny lub kartę prepaid, musiałaby w razie sporu udowodnić, że używa telefonu wyłącznie do celów związanych z działalnością nierejestrową. Dobrym rozwiązaniem jest stosowanie telefonu dual-sim, w którym dla celów działalności nierejestrowej używana jest osobna karta.

Kosztem uzyskania przychodu będą również dla Joanny koszty przesyłek książek, poświadczane dokumentami wystawionymi przez operatora pocztowego lub kurierów (faktury, dowody opłat za przesyłkę).

XIV. DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA A PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB FIZYCZNYCH (PIT) – CZY W TRAKCIE ROKU TRZEBA SKŁADAĆ JAKIEŚ DEKLARACJE I PŁACIĆ ZALICZKI NA PODATEK?

Uzyskiwanie przychodów z innych źródeł (a jak już wyjaśniliśmy, do takich właśnie zalicza się przychody z działalności nierejestrowej) ma swoje plusy. Podatnicy nie muszą w przypadku ich uzyskiwania opłacać zaliczki na podatek dochodowy w trakcie roku podatkowego i rozliczają dochód tylko raz w roku – przy okazji składania zeznania podatkowego za rok ubiegły.

Oznacza to, że pierwsze dochody z działalności nierejestrowej uzyskane w roku 2018 zostaną rozliczone i opodatkowane w roku 2019.

Osiągający przychody z działalności nierejestrowej nie składają też żadnych deklaracji. Chyba że zdarzy się sytuacja, którą omawiać będziemy za chwilę – i nagle okaże się konieczne złożenie deklaracji VAT.

XV. DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA A PODATEK OD TOWARÓW I USŁUG (VAT) – CZY ZAWSZE MOŻNA STOSOWAĆ ZWOLNIENIE ZE WZGLĘDU NA WYSOKOŚĆ OBROTÓW?

Ustawa o podatku od towarów i usług w artykule 113 mówi, że zwalnia się od podatku sprzedaż dokonywaną przez podatników, u których wartość sprzedaży nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 200 000 zł. Dodatkowo zwalnia się od podatku sprzedaż dokonywaną przez podatnika rozpoczynającego działalność w trakcie roku podatkowego, jeżeli przewidywana przez niego wartość sprzedaży nie przekroczy, w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej w roku podatkowym, kwoty 200 000 zł.

Gdyby przepis na tym się kończył, problemu by nie było. Działalność nierejestrowa ma ściśle ustalony limit przychodów i nie zbliża się on nawet do limitu zwolnienia. Ale ustawa zawiera wyłączenia (wszystkie ustawy podatkowe zawierają zawsze jakieś wyłączenia, wyjątki i odstępstwa od reguły).

Zwolnień ze względu na wysokość przychodów nie stosuje się do osób:

- dokonujących dostaw:
 - towarów wymienionych w załączniku nr 12 do ustawy o VAT,
 - towarów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, w rozumieniu przepisów o podatku akcyzowym, z wyjątkiem:
 - energii elektrycznej (PKWiU 35.11.10.0),
 - wyrobów tytoniowych,
 - samochodów osobowych, innych niż wymienione w lit. e, zaliczanych przez podatnika, na podstawie przepisów o podatku dochodowym, do środków trwałych podlegających amortyzacji,
 - budynków, budowli lub ich części, w przypadkach, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 10 lit. a i b,
 - terenów budowlanych,
 - nowych środków transportu;

- świadczących usługi:
 - prawnicze,
 - w zakresie doradztwa, z wyjątkiem doradztwa rolniczego związanego z uprawą i hodowlą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt, a także związanego ze sporządzaniem planu zagospodarowania i modernizacji gospodarstwa rolnego,
 - jubilerskie;
- nieposiadających siedziby działalności gospodarczej na terytorium kraju.

Duża część z wymienionych wyżej towarów i usług nie dotyczy prowadzących działalność nierejestrową. Lecz już np. usługi w zakresie doradztwa mogą stanowić przedmiot działalności nierejestrowej – i wtedy może się okazać, że prowadzący działalność nierejestrową stał się czynnym (choć niezarejestrowanym) podatnikiem VAT.

To duży kłopot. Bez rejestracji taki podatnik nie może wystawiać faktur, ale ma taki obowiązek. Nie może złożyć skutecznie deklaracji VAT, ale ma taki obowiązek. Nie może odliczyć podatku VAT naliczonego na fakturach zakupu, a to zwiększa jego obciążenia. Dodatkowo naraża się na wiele sankcji z Kodeksu karnego skarbowego i przewidzianych w samej ustawie o VAT. A ponieważ obecnie fiskus kwestie związane z VAT traktuje bardzo poważnie, trudno byłoby liczyć na wyrozumiałość.

Warto poznać też listę towarów, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku (wspomniany wcześniej załącznik numer 12 ustawy o VAT). Przy symbolach PKWiU (to symbol Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług) widnieją często literki „ex” – oznaczają, że wyłączenie odnosi się ściśle do wymienionych w tabeli wyrobów (np. w PKWiU symbol 24.41.10.0 może zawierać większą niż wymieniona w tabeli grupę wyrobów lub towarów, ale wyłączenie odnosi się tylko do tych wymienionych w załączniku).

Szczególną uwagę należy zwrócić na wymienione w tabeli monety. Są one często przedmiotem handlu na aukcjach internetowych i mogą stać się jedną z częstszych aktywności w ramach działalności nierejestrowej. Dotyczy to również wyrobów z bursztynu.

Poz.	Symbol PKWiU	Nazwa towaru (grupy towarów)
Wyroby (złom) z metali szlachetnych lub z udziałem tych metali		
1	ex 24.41.10.0	Srebro nieobrobione plastycznie lub w postaci półproduktu, lub w postaci proszku – wyłącznie: <ol style="list-style-type: none"> 1) proszek srebra 2) srebro technicznie czyste 3) srebro o wysokiej czystości 4) stopy srebra 5) srebro (łącznie z pokrytym złotem lub platyną), w postaci półproduktu, z wyłączeniem srebra (także pokrytego

		złotem lub platyną) w postaci folii ze srebra i stopów srebra (w tym pokrytych złotem lub platyną) i półproduktów ze srebra lub ze stopów srebra innych niż w postaci taśm, pasów, blach, drutów, prętów, kształtowników, rur
2	ex 24.41.20.0	Złoto nieobrobione plastycznie lub w postaci półproduktu, lub w postaci proszku – wyłącznie: 1) proszek złota 2) złoto technicznie czyste 3) złoto o wysokiej czystości 4) złoto (także pokryte platyną), w postaci półproduktu, z wyłączeniem złota (także pokrytego platyną) w postaci folii ze złota i stopów złota (także pokrytych platyną) i półproduktów ze złota lub ze stopów złota innych niż w postaci blach, taśm, pasów, drutów, prętów, rur
3	ex 24.41.30.0	Platyna nieobrobiona plastycznie lub w postaci półproduktu, lub w postaci proszku – wyłącznie: 1) proszek platyny 2) proszek palladu 3) proszek irydu 4) proszek rodu 5) platyna technicznie czysta 6) pallad technicznie czysty 7) iryd technicznie czysty 8) rod technicznie czysty 9) platyna o wysokiej czystości 10) pallad o wysokiej czystości 11) iryd o wysokiej czystości 12) rod o wysokiej czystości 13) platyna w postaci półproduktu, z wyłączeniem platyny w postaci folii z platyny, palladu, irydu, osmu, rodu i rutenu i ze stopów tych metali, oraz półproduktów z tych metali i ich stopów innych niż w postaci blach, taśm, pasów, drutów, prętów, rur
4	ex 25.71.11.0	Noże (z wyłączeniem noży do maszyn) i nożyczki oraz ostrza do nich – wyłącznie: noże stołowe z ostrzami stałymi, srebrzone inaczej niż platerowane
5	ex 25.71.14.0	Łyżki, widelce, łyżki wazowe, cedzaki, łopatkki do nakładania tortów, noże do ryb, noże do masła, szczypce do cukru i podobne artykuły kuchenne lub stołowe – wyłącznie nakrycia stołowe srebrzone inaczej niż platerowane
6	32.11.10.0	Monety

7	ex 32.12	Wyroby jubilerskie i podobne, z wyłączeniem: 1) kamieni syntetycznych, szlachetnych lub półszlachetnych, obrobionych, lecz nieoprawionych (PKWiU ex 32.12.11.0) 2) pyłu i proszku z pozostałych naturalnych lub syntetycznych kamieni szlachetnych lub półszlachetnych (PKWiU ex 32.12.12.0) 3) dewocjonaliów wykonanych z metali innych niż metale szlachetne 4) wyrobów kultu religijnego
8	ex 32.99.59.0	Pozostałe różne wyroby, gdzie indziej niesklasyfikowane – wyłącznie wyroby z bursztynu
9	ex 38.11.58.0	Odpady inne niż niebezpieczne zawierające metal – wyłącznie: 1) złom złota i stopy złota 2) odpady srebra 3) złom srebra 4) stopy srebra 5) złom platyny i stopy platyny 6) złom palladu i stopy palladu 7) złom irydu i stopy irydu
10	ex 91.02.20.0	Zbiory muzealne – wyłącznie dawna biżuteria artystyczna

XVI. DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWA I KASA FISKALNA

– CZY I EWENTUALNIE KIEDY TRZEBA JĄ MIEĆ?

Obowiązek stosowania kasy fiskalnej zgodnie z ustawą o VAT dotyczy wszystkich, którzy dokonują dostawy towarów lub usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej i wykonują te czynności w charakterze podatników VAT (jak już wspominaliśmy, za podatnika VAT może być uznany praktycznie każdy, kto trudni się regularną działalnością zarobkową, bez względu na jej rozmiar). Ustawa przewiduje jednak możliwość (daje tzw. delegację ustawową) wydania przez odpowiedniego ministra rozporządzeń zwalniających niektóre grupy podatników z obowiązku stosowania kas rejestrujących (kasa rejestrująca i kasa fiskalna to różne nazwy tego samego urządzenia).

Obecnie obowiązujące rozporządzenie z 20 grudnia 2017 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących zwalnia z obowiązku stosowania kas rejestrujących niektóre czynności, wymienione w załączniku do rozporządzenia, ale – co bardziej istotne – zwalnia podatników, u których obrót zrealizowany na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych nie

przekroczył w poprzednim roku podatkowym kwoty 20 000 zł, a w przypadku podatników rozpoczynających w poprzednim roku podatkowym dostawę towarów lub świadczenie usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, jeżeli obrót z tego tytułu nie przekroczył, w proporcji do okresu wykonywania tych czynności w poprzednim roku podatkowym, kwoty 20 000 zł.

Zwolnienie dotyczy również podatników rozpoczynających po 31 grudnia 2017 r. dostawę towarów lub świadczenie usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, jeżeli przewidywany przez podatnika obrót z tego tytułu nie przekroczy, w proporcji do okresu wykonywania tych czynności w danym roku podatkowym, kwoty 20 000 zł. To zwolnienie obowiązuje do 31 grudnia 2018 r. i zapewne zostanie przedłużone na następne okresy (może ze zmienioną nieco kwotą limitu).

W czym problem? – zapytacie. Przecież prowadzący działalność nierejestrową nie mogą przekroczyć 20 000 zł przychodu, bo 12 x 1050 zł limitu to 12 600 zł – czyli będą korzystać ze zwolnienia z obowiązku rejestrowania przychodów w kasie fiskalnej. Ale jak zwykle zwolnienie nie dotyczy wszystkich towarów i usług.

Zwolnień z obowiązku ewidencjonowania ze względu na wysokość przychodów nie stosuje się w przypadku:

- dostawy:
 - gazu płynnego,
 - części do silników (PKWiU 28.11.4),
 - silników spalinowych wewnętrznego spalania w rodzaju stosowanych do napędu pojazdów (PKWiU 29.10.1),
 - nadwozi do pojazdów silnikowych (PKWiU 29.20.1),
 - przyczep i naczep, kontenerów (PKWiU 29.20.2),
 - części przyczep, naczep i pozostałych pojazdów bez napędu mechanicznego (PKWiU 29.20.30.0),
 - części i akcesoriów do pojazdów silnikowych (z wyłączeniem motocykli), gdzie indziej niesklasyfikowanych (PKWiU 29.32.30.0),
 - silników spalinowych tłokowych wewnętrznego spalania w rodzaju stosowanych w motocyklach (PKWiU 30.91.3),
 - sprzętu radiowego, telewizyjnego i telekomunikacyjnego, z wyłączeniem lamp elektronowych i innych elementów elektronicznych oraz części do aparatów i urządzeń do operowania dźwiękiem i obrazem, anten (PKWiU ex 26 oraz ex 27.90),
 - sprzętu fotograficznego, z wyłączeniem części i akcesoriów do sprzętu i wyposażenia fotograficznego (PKWiU ex 26.70.1),
 - wyrobów z metali szlachetnych lub z udziałem tych metali, których dostawa nie może korzystać ze zwolnienia od podatku ze względu na wysokość obrotów (wymieniliśmy je w poprzednim rozdziale),

- zapisanych i niezapisanych nośników danych cyfrowych i analogowych,
 - wyrobów przeznaczonych do użycia, oferowanych na sprzedaż lub używanych jako paliwa silnikowe albo jako dodatki lub domieszki do paliw silnikowych, bez względu na symbol PKWiU,
 - wyrobów tytoniowych (PKWiU 12.00), napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,2% oraz napojów alkoholowych będących mieszaniną piwa i napojów bezalkoholowych, w których zawartość alkoholu przekracza 0,5%, bez względu na symbol PKWiU, z wyłączeniem towarów dostarczanych na pokładach samolotów,
 - perfum i wód toaletowych (PKWiU 20.42.11.0), z wyłączeniem towarów dostarczanych na pokładach samolotów;
- świadczenia usług:
 - przewozów pasażerskich w samochodowej komunikacji, z wyłączeniem przewozów wymienionych w poz. 15 i 16 załącznika do rozporządzenia,
 - przewozu osób oraz ich bagażu podręcznego taksówkami,
 - naprawy pojazdów silnikowych oraz motorowerów (w tym naprawy opon, ich zakładania, bieżnikowania i regenerowania),
 - w zakresie wymiany opon lub kół dla pojazdów silnikowych oraz motorowerów,
 - w zakresie badań i przeglądów technicznych pojazdów,
 - w zakresie opieki medycznej świadczonej przez lekarzy i lekarzy dentystów, z wyłączeniem usług świadczonych przez osoby wymienione w poz. 51 załącznika do rozporządzenia,
 - prawniczych, z wyłączeniem usług określonych w poz. 28 załącznika do rozporządzenia,
 - doradztwa podatkowego,
 - związanych z wyżywieniem (PKWiU 56), wyłącznie:
 - świadczonych przez stacjonarne placówki gastronomiczne, w tym również sezonowo, oraz
 - usług przygotowywania żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering),
 - fryzjerskich, kosmetycznych i kosmetologicznych,
 - kulturalnych i rozrywkowych – wyłącznie w zakresie wstępu na przedstawienia cyrkowe,
 - związanych z rozrywką i rekreacją – wyłącznie w zakresie wstępu do wesołych miasteczek, parków rozrywki, na dyskoteki, sale taneczne.

Rozporządzenie zawiera też pewne wyłączenia z wymienionych wcześniej wyjątków od zwolnień (czyli sytuacji, w których mimo że zwolnienia nie ma, jednak można je stosować) – zainteresowanych odsyłam bezpośrednio do tekstu rozporządzenia.

Zwróćcie uwagę, że wyłączenie dotyczy np. zapisanych i czystych nośników danych cyfrowych. To płyty CD, pendrive'y, karty SD itp. Towary, które dość często można spotkać na serwisach aukcyjnych. Ale popularnych towarów jest wymienionych znacznie więcej. Jeśli

myślicie o ich oferowaniu w ramach działalności nierejestrowej, przeczytajcie wcześniej rozporządzenie, a potem dostępne w internecie omówienia (jest ich wiele, w tym na stronie www.podatki.biz).

XVII. JAK DOKUMENTOWAĆ WYDATKI DLA CELÓW DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ?

Na początku usystematyzujemy informacje dotyczące wydatków, które mogą być zakwalifikowane do kosztów uzyskania przychodów.

Kiedy koszt jest kosztem?

Przypomnijmy: aby wydatek mógł zostać zaliczony do kosztów uzyskania przychodu, muszą być spełnione następujące warunki:

- a) koszt ten musi zostać poniesiony,
- b) celem jego poniesienia powinno być osiągnięcie, zachowanie albo zabezpieczenie źródła przychodów,
- c) nie może się on znajdować w katalogu kosztów wyłączonych przez ustawodawcę.

Po wielu latach sporów toczonych pomiędzy podatnikami a organami podatkowymi obecnie jasne jest, że nie każdy wydatek ponoszony przez podatnika spowoduje osiągnięcie przychodu oraz że nie zawsze cel, z jakim wydatek był związany, musi zostać zrealizowany. Będący przedmiotem największych kontrowersji związek między ponoszonym kosztem i uzyskanym przychodem nie musi być również wcale bezpośredni.

Warto poznać kilka orzeczeń sądowych naświetlających, jak należy traktować pojęcie podatkowych kosztów uzyskania przychodu.

**Wyrok NSA z 12 maja 1999 r.,
sygn. akt I SA/WR 482/97**

Kosztem uzyskania przychodu są wszelkie wydatki poniesione w celu uzyskania przychodów, w tym również w celu zachowania i zabezpieczenia źródła przychodów, tak aby to źródło przynosiło przychody także w przyszłości. W takim ujęciu kosztami takimi będą zarówno koszty pozostające w bezpośrednim związku z uzyskanymi przychodami, jak i pozostające w związku pośrednim, jeśli wykazemy, że zostały w sposób racjonalny poniesione w celu uzyskania przychodów (w tym dla zagwarantowania funkcjonowania źródła przychodów), nawet wówczas gdyby z obiektywnych powodów przychód nie został osiągnięty.

**Wyrok NSA z 1 czerwca 2000 r.,
sygn. akt SA/RZ 1596/97**

Wskazać trzeba, iż kosztem uzyskania przychodów jest również taki koszt, który został poniesiony w celu osiągnięcia przychodów, nawet gdy cel ten nie został osiągnięty. Ustawodawca, posługując się zwrotem „wszelkie koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodu”, nie posługuje się sformułowaniem „skutek”. (...) Z tych też powodów brak skutku, tj. przychodu, nie dyskwalifikuje wydatku jako kosztu poniesionego w celu osiągnięcia przychodu.

**Wyrok NSA z 18 maja 1999 r.,
sygn. akt I SA/WR 2552/98**

Aby uznać dany wydatek za koszt uzyskania przychodu, nie jest konieczne w każdym przypadku wskazanie między nim a przychodem bezpośredniego związku. Ustawy podatkowe regulujące zagadnienie kosztów uzyskania przychodów zaliczają również do nich koszty pozostające jedynie w pośrednim związku z osiąganymi przychodami.

**Wyrok WSA w Opolu z 23 stycznia 2009 r.,
sygn. akt I SA/OP 297/08**

O ile dla wykazania poniesienia kosztu w sensie ekonomicznym wystarczającym dowodem jest faktura, rachunek czy też dowód zapłaty, to dla udokumentowania poniesienia kosztu podatkowego wymagane jest dowiedzenie, że przedmiotowy wydatek został poniesiony w celu uzyskania przychodów, tj. że podstawą jego poniesienia jest związane z działalnością podatnika rzeczywiste zdarzenie gospodarcze, mające wpływ na wysokość osiągniętego lub potencjalnego przychodu.

Orzecznictwo oraz doktryna prawa podatkowego wypracowały pewne dodatkowe kryteria, na podstawie których można ustalić, czy dany wydatek podatnika stanowić może koszt podatkowy. Kryteria te są uznawane i stosowane przez organy podatkowe, i powielane są praktycznie w każdej interpretacji indywidualnej dotyczącej kosztów uzyskania (interpretacja indywidualna to odpowiedź na wniosek podatnika, w którym, przedstawiając stan faktyczny lub przyszły, wnosi o wydanie opinii przez przedstawiciela fiskusa).

Do warunków tych należy przede wszystkim zaliczyć:

- 1) poniesienie kosztu przez podatnika,
- 2) cel tego kosztu, którym powinno być ogólne uzyskanie przychodu (również zabezpieczenie źródła przychodu),
- 3) definitywny charakter poniesionego wydatku,
- 4) związek z prowadzoną działalnością,

- 5) odpowiednie udokumentowanie,
- 6) brak konkretnego rodzaju wydatku w katalogu negatywnym, określonym w art. 23 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Dokumentowanie wydatków

Przepisy podatkowe i przepisy o rachunkowości skierowane do podatników regulują dość szczegółowo kwestie związane z dokumentowaniem operacji gospodarczych, uwzględniając przy tym rodzaj prowadzonej rachunkowości czy – pośrednio – rozmiar podatnika. Dla działalności nierejestrowej nie ma obecnie żadnych odrębnych przepisów, stąd należy posługiwać się po prostu ogólnym pojęciem właściwego udokumentowania przebiegu dowolnej operacji gospodarczej, która może mieć wpływ na wymiar podatku dochodowego.

Nie będzie problemów z dokumentowaniem w przypadku, w którym kontrahentem (dostawcą) prowadzącego działalność nierejestrową przy dostawie towaru lub usługi będzie podmiot profesjonalny. Wystawi on na żądanie dla celów podatkowych fakturę (rachunek) zawierającą wszystkie niezbędne informacje, takie jak datę transakcji i wystawienia dokumentu, kwoty, oznaczenie stron i przedmiotu transakcji. Ale jak udokumentować transakcje z udziałem innych osób fizycznych (np. innych kontrahentów zajmujących się działalnością nierejestrową)?

Warto odwołać się w tej sytuacji do przepisów rozporządzenia w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów, które kierowane są do osób prowadzących działalność gospodarczą, często w dużym rozmiarze. Zastosowanie się do zasad określonych w tym rozporządzeniu powinno zostać uznane za wystarczające w odniesieniu do osób prowadzących nisko przychodową przecież działalność nierejestrową.

Rozporządzenie pozwala uznać za prawidłowe dokumenty, które stwierdzają fakt dokonania operacji gospodarczej zgodnie z jej rzeczywistym przebiegiem i zawierają co najmniej:

- wiarygodne określenie wystawcy lub wskazanie stron (nazwę i adresy) uczestniczących w operacji gospodarczej, której dowód dotyczy,
- datę wystawienia dowodu oraz datę lub okres dokonania operacji gospodarczej, której dowód dotyczy, z tym że jeżeli data dokonania operacji gospodarczej odpowiada dacie wystawienia dowodu, wystarcza podanie jednej daty,
- przedmiot operacji gospodarczej i jego wartość oraz ilościowe określenie, jeżeli przedmiot operacji jest wymierny w jednostkach naturalnych,
- podpisy osób uprawnionych do prawidłowego udokumentowania operacji gospodarczych.

Oznacza to, że dokumentując nabycie od osoby fizycznej, musimy poznać jej dane personalne i adres, a następnie sporządzić samodzielnie dokument własny, zawierający wskazane wyżej elementy. Pozwala to np. na stosunkowo proste dokumentowanie transakcji przeprowadzanych na aukcjach internetowych – dane sprzedawców są bowiem obecnie przez właścicieli platform aukcyjnych weryfikowane i można je uznać za wiarygodne.

Dodatkowym (i najczęściej niezbędnym) dowodem poniesienia wydatku będą pokwitowania odbioru gotówki lub bankowego przelewu albo pocztowy dowód poniesienia opłaty.

XVIII. CZY PROWADZĄC DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWĄ, MOGĘ WYSTAWIAĆ FAKTURY LUB RACHUNKI?

Odpowiedź na to pytanie jest szczególnie istotna dla osób, które będą chciały zająć się działalnością nierejestrową. W obrocie z przedsiębiorcami lub instytucjami konieczne będzie najczęściej udokumentowanie wynagrodzenia, i do tego właśnie będzie służył rachunek. Prowadzący działalność niezarejestrowaną ma prawo wystawiać rachunki – odpowiednie regulacje dotyczące tej sytuacji znajdują się w Ordynacji podatkowej. Wynika z nich, że w istocie to nie tylko prawo, ale w niektórych przypadkach – obowiązek.

Ordynacja podatkowa (wyciąg)

Art. 87 § 1. Jeżeli z odrębnych przepisów nie wynika obowiązek wystawienia faktury, podatnicy prowadzący działalność gospodarczą są obowiązani, na żądanie kupującego lub usługobiorcy, wystawić rachunek potwierdzający dokonanie sprzedaży lub wykonanie usługi.

§ 2. Obowiązek wystawienia rachunku, o którym mowa w § 1, nie dotyczy rolników sprzedających produkty roślinne i zwierzęce pochodzące z własnej uprawy, hodowli lub chowu, nieprzerobione lub nieprzetworzone sposobem przemysłowym, chyba że sprzedaż jest dokonywana w ich odrębnych, stałych miejscach sprzedaży poza obrębem uprawy, hodowli lub chowu, z wyjątkiem sprzedaży na targowiskach, o których mowa w art. 20 ust. 1c pkt 3 lit. b ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

§ 3. Podatnicy wymienieni w § 1, od których zażądano rachunku przed wykonaniem usługi lub wydaniem towaru, wystawiają rachunek nie później niż w terminie 7 dni od dnia wykonania usługi lub wydania towaru. Jeżeli jednak żądanie wystawienia rachunku zostało zgłoszone po wykonaniu usługi lub wydaniu towaru, wystawienie rachunku następuje w terminie 7 dni od dnia zgłoszenia żądania.

§ 4. Podatnik nie ma obowiązku wystawienia rachunku, jeżeli żądanie zostało zgłoszone po upływie 3 miesięcy od dnia wydania towaru lub wykonania usługi.

§ 5. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres informacji, które muszą być zawarte w rachunkach, uwzględniając w szczególności dane identyfikujące sprzedawcę i kupującego, wykonawcę i odbiorcę usług oraz oznaczenie wartości i rodzaju transakcji.

Uważny czytelnik zauważy, że przytoczony powyżej przepis dotyczy podatników prowadzących działalność gospodarczą, a przecież ustawa Prawo przedsiębiorców mówi, że prowadzący działalność nierejestrową nie jest osobą prowadzącą działalność gospodarczą.

I to prawda, ale wspominaliśmy już wielokrotnie w poradniku, że definicji działalności gospodarczych jest wiele, a jej brzmienie zależy od ustawy, w której zostanie umieszczona. Podobnie jest i w przypadku Ordynacji podatkowej. Definicja działalności gospodarczej użyta w Ordynacji mówi, że przez działalność gospodarczą rozumie się każdą działalność zarobkową w rozumieniu przepisów ustawy z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, w tym wykonywanie wolnego zawodu, a także każdą inną działalność zarobkową wykonywaną we własnym imieniu i na własny lub cudzy rachunek, nawet gdy inne ustawy nie zaliczają tej działalności do działalności gospodarczej lub osoby wykonującej taką działalność – do przedsiębiorców.

A ponieważ prowadzący działalność nierejestrową z pewnością prowadzi działalność zarobkową, według Ordynacji podatkowej prowadzi tym samym działalność gospodarczą – i odnoszą się do niego wszystkie przepisy Ordynacji dotyczące prowadzących działalność gospodarczą.

Przeanalizujmy wobec tego kolejne fragmenty Ordynacji podatkowej:

„Jeżeli z odrębnych przepisów nie wynika obowiązek wystawienia faktury, podatnicy prowadzący działalność gospodarczą są obowiązani, na żądanie kupującego lub usługobiorcy, wystawić rachunek potwierdzający dokonanie sprzedaży lub wykonanie usługi”.

Tym odrębnym przepisem, o którym mowa, jest głównie ustawa o podatku od towarów i usług i wydane do niej rozporządzenia wykonawcze. Przepisy te określają kategorie podatników zobowiązanych do dokumentowania operacji dostaw towarów i usług fakturą. Prowadzący działalność nierejestrową najczęściej nie będzie należał do tej grupy podatników (choć nieco wcześniej wskazaliśmy sytuacje wyjątkowe). Jeśli prowadząc działalność nierejestrową, podatnik nie jest zobowiązany do wystawiania faktur, na żądanie nabywców wystawia rachunek.

„Podatnicy wymienieni w § 1, od których zażądano rachunku przed wykonaniem usługi lub wydaniem towaru, wystawiają rachunek nie później niż w terminie 7 dni od dnia wykonania usługi lub wydania towaru. Jeżeli jednak żądanie wystawienia rachunku zostało zgłoszone po wykonaniu usługi lub wydaniu towaru, wystawienie rachunku następuje w terminie 7 dni od dnia zgłoszenia żądania”.

Przepis ustawy wyznacza precyzyjny termin do spełnienia obowiązku. Jego naruszenie może spowodować dotkliwe sankcje. Oto jeden z przepisów Kodeksu karnego skarbowego:

Kodeks karny skarbowy (wyciąg)

Art. 62 § 1. Kto wbrew obowiązkowi nie wystawia faktury lub rachunku, wystawia je w sposób wadliwy albo odmawia ich wydania, podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

§ 2. Kto fakturę lub rachunek wystawia w sposób nierzetelny albo takim dokumentem się posługuje, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od roku, albo obu tym karom łącznie.

§ 2a. Kto fakturę lub rachunek wystawia w sposób nierzetelny albo takim dokumentem się posługuje, a kwota podatku wynikająca z faktury albo suma kwot podatku wynikających z faktur jest małej wartości, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności, albo obu tym karom łącznie.

§ 3. Karze określonej w § 1 podlega także ten, kto wbrew obowiązkowi nie przechowuje wystawionej lub otrzymanej faktury lub rachunku, bądź dowodu zakupu towarów.

§ 4. Karze określonej w § 1 podlega także ten, kto wbrew przepisom ustawy dokona sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej albo nie wyda dokumentu z kasy rejestrującej, stwierdzającego dokonanie sprzedaży.

§ 5. W wypadku mniejszej wagi sprawca czynu zabronionego określonego w § 1–4 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

W cytowanych wyżej przepisach jest kilka pojęć, które warto w tym momencie przybliżyć, aby prowadzący działalność nierejestrową wiedział, kiedy może się nie martwić, a kiedy powinien zacząć.

Stawka dzienna

Stawka dzienna nie ma stałej wartości – jej wysokość określa sąd, biorąc pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe. Sąd, określając wysokość stawki dziennej, porusza się w obszarze widełek określonych przez ustawodawcę.

Stawka dzienna nie może być niższa od jednej trzydziestej części minimalnego wynagrodzenia w czasie orzekania w pierwszej instancji ani też przekraczać jej czterystukrotności.

Ten zapis oznacza, że każda podwyżka wynagrodzenia minimalnego oznacza zaostrzenie karania sprawców przestępstw i wykroczeń skarbowych.

Mała wartość, duża wartość, wielka wartość

Mała wartość jest to wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego nie przekracza dwustukrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia.

Duża wartość jest to wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza pięćsetkrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia.

Wielka wartość jest to wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza tysiąckrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia.

Ustawowy próg

W przepisach Kodeksu karnego skarbowego często wspomina się o ustawowym progu – jeżeli zmieścimy się w tym progu, popełniając czyn zakazany, będziemy karani łagodniej.

Z ustawowym progiem mamy do czynienia, jeżeli kwota uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej albo wartość przedmiotu czynu nie przekracza pięciokrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia w czasie popełnienia tego czynu.

Wypadek mniejszej wagi

Wypadek mniejszej wagi to czyn zabroniony jako wykroczenie skarbowe, które w konkretnej sprawie, ze względu na jej szczególne okoliczności – zarówno przedmiotowe, jak i podmiotowe – zawiera niski stopień społecznej szkodliwości czynu, zwłaszcza gdy uszczuplona lub narażona na uszczuplenie należność publicznoprawna nie przekracza ustawowego progu, a sposób i okoliczności popełnienia czynu zabronionego nie wskazują na rażące lekceważenie przez sprawcę porządku finansowo-prawnego lub reguł ostrożności wymaganych w danych okolicznościach, albo sprawca dopuszczający się czynu zabro-

nionego, którego przedmiot nie przekracza kwoty małej wartości, czyni to z pobudek zasługujących na uwzględnienie.

Brak obowiązku wystawienia rachunku

Prowadzący działalność nierejestrową nie będzie miał obowiązku wystawienia rachunku, jeżeli żądanie wystawienia zostało zgłoszone po upływie 3 miesięcy od dnia wydania towaru lub wykonania usługi. Ale brak obowiązku nie oznacza braku możliwości. Jeśli będziemy chcieli, rachunek możemy wystawić – mimo upływu ustawowego terminu. Zależy to tylko od naszej dobrej woli.

Co powinien zawierać rachunek?

Treść rachunku może być dowolna, ale musi on zawierać elementy wskazane w przepisach wydanych na podstawie Ordynacji podatkowej. Obecnie tym przepisem jest rozporządzenie Ministra Finansów z 22 sierpnia 2005 r. w sprawie naliczania odsetek za zwłokę oraz opłaty prolongacyjnej, a także zakresu informacji, które muszą być zawarte w rachunkach.

Zgodnie z rozporządzeniem rachunek musi zawierać co najmniej:

- imiona i nazwiska (nazwę albo firmę) oraz adresy sprzedawcy i kupującego bądź wykonawcy i odbiorcy usługi,
- datę wystawienia i numer kolejny rachunku,
- określenie rodzaju i ilości towarów lub wykonanych usług oraz ich ceny jednostkowe,
- ogólną sumę należności wyrażoną liczbowo i słownie.

Wystawianie duplikatu rachunku

W razie gdy oryginał rachunku uległ zniszczeniu albo zaginął, ponownie wystawiony rachunek musi, oprócz danych wskazanych wyżej, zawierać również wyraz „DUPLIKAT” oraz datę ponownego wystawienia rachunku.

XIX. CZY PROWADZĄCY DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWĄ MOŻE BYĆ KONTROLOWANY?

Pojawia się czasami nieuzasadniony pogląd, że prowadzący działalność nierejestrową na zasadach określonych w Prawie przedsiębiorców nie może być kontrolowany, ponieważ ustawa ta normuje tryb i zasady kontroli przedsiębiorców, a przy działalności nierejestrowej prowadzący działalność przedsiębiorcą nie jest. Osoby formułujące ten pogląd zapominają, że Prawo przedsiębiorców reguluje wyłącznie tryb kontroli przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na zasadach określonych w tej właśnie ustawie. A jak już wielokrotnie wspominaliśmy, ustawy, w zależności od dziedzin prawa, które regulują, mają swoje własne definicje, ustalenia i rozwiązania.

W Prawie przedsiębiorców uregulowano normy dotyczące kontroli działalności gospodarczej. Ale pozostają jeszcze inne dziedziny będące pod stałym państwowym nadzorem – wystarczy wymienić podatki i ubezpieczenia społeczne (czyli kontrole w języku potocznym nazywane „kontrolami ze skarbowego” i „kontrolami ZUS-u”).

Jako obywatele podlegamy także różnego rodzaju czynnościom kontrolnym (np. kontroli prawidłowości uprawnień do prowadzenia pojazdów, ważności ubezpieczeń obowiązkowych itp.).

Stąd prowadzący działalność nierejestrową muszą liczyć się z koniecznością poddawania się kontrolom – na zasadach dotyczących innych uczestników obrotu gospodarczego. Ustawa Prawo przedsiębiorców przewiduje zresztą bardzo liczne wyjątki i sytuacje, w których ograniczenia kontroli przedsiębiorców przestają zupełnie obowiązywać.

XX. JAKIE SĄ OBOWIĄZKI WOBEC KONSUMENTÓW I INNYCH UCZESTNIKÓW OBROTU PRZY DZIAŁALNOŚCI NIEREJESTROWEJ?

W rozumieniu Prawa przedsiębiorców osoba fizyczna wykonująca działalność nieewidencjonowaną przedsiębiorcą nie jest. Pamiętajmy jednak, że w polskim prawie istnieje wiele definicji przedsiębiorcy i działalności gospodarczej.

Jeżeli więc prowadzący działalność traktowaną jako działalność nierejestrowa spełni przesłanki wynikające z Kodeksu cywilnego – będzie przedsiębiorcą w jego rozumieniu i jako taki będzie miał wszystkie obowiązki (i prawa) przewidziane w Kodeksie cywilnym dla przedsiębiorców. Będą go oczywiście również obowiązywać przepisy adresowane do przed-

siębiorców w innych aktach prawnych, odwołujących się do kodeksowej definicji przedsiębiorcy, również te dotyczące relacji z konsumentami.

Przedsiębiorcy i ich oznaczenia (artykuł 43 Kodeksu cywilnego – wyciąg)

1. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 331 § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

2. § 1. Przedsiębiorca działa pod firmą.

§ 2. Firmę ujawnia się we właściwym rejestrze, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

3. § 1. Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku.

§ 2. Firma nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia.

4. Firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych określeń dowolnie obranych.

5. § 1. Firmą osoby prawnej jest jej nazwa.

§ 2. Firma zawiera określenie formy prawnej osoby prawnej, które może być podane w skrócie, a ponadto może wskazywać na przedmiot działalności, siedzibę tej osoby oraz inne określenia dowolnie obrane.

§ 3. Firma osoby prawnej może zawierać nazwisko lub pseudonim osoby fizycznej, jeżeli służy to ukazaniu związków tej osoby z powstaniem lub działalnością przedsiębiorcy. Umieszczenie w firmie nazwiska albo pseudonimu osoby fizycznej wymaga pisemnej zgody tej osoby, a w razie jej śmierci – zgody jej małżonka i dzieci.

§ 4. Przedsiębiorca może posługiwać się skrótem firmy. Przepis art. 432 § 2 stosuje się odpowiednio.

6. Firma oddziału osoby prawnej zawiera pełną nazwę tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której oddział ma siedzibę.

7. Zmiana firmy wymaga ujawnienia w rejestrze. W razie przekształcenia osoby prawnej można zachować jej dotychczasową firmę z wyjątkiem określenia wskazującego formę prawną osoby prawnej, jeżeli uległa ona zmianie. To samo dotyczy przekształcenia spółki osobowej.

8. § 1. W przypadku utraty członkostwa przez wspólnika, którego nazwisko było umieszczone w firmie, spółka może zachować w swej firmie nazwisko byłego wspólnika tylko za wyrażoną na piśmie jego zgodą, a w razie jego śmierci – za zgodą jego małżonka i dzieci.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku kontynuowania działalności gospodarczej osoby fizycznej przez inną osobę fizyczną będącą jej następcą prawnym.

§ 3. Kto nabywa przedsiębiorstwo, może je nadal prowadzić pod dotychczasową nazwą. Powinien jednak umieścić dodatek wskazujący firmę lub nazwisko nabywcy, chyba że strony postanowiły inaczej.

9. § 1. Firma nie może być zbyta.

§ 2. Przedsiębiorca może upoważnić innego przedsiębiorcę do korzystania ze swej firmy, jeżeli nie wprowadza to w błąd.

10. Przedsiębiorca, którego prawo do firmy zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać usunięcia jego skutków, złożenia oświadczenia lub oświadczeń w odpowiedniej treści i formie, naprawienia na zasadach ogólnych szkody majątkowej lub wydania korzyści uzyskanej przez osobę, która dopuściła się naruszenia.

Jeżeli prowadzący działalność nierejestrową będzie przetwarzał dane osobowe, dotyczyć go będą również postanowienia rozporządzenia RODO – ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Działalność nierejestrowa nie wyłącza też odpowiedzialności wobec konsumentów. Informacje o tym, jakie są obowiązki osób dokonujących sprzedaży na rzecz konsumentów, znajdziecie w ustawie z 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta. Warto zwrócić uwagę, że szczególne ograniczenia i obowiązki zostały nałożone tam między innymi na umowy zawierane na odległość, a konsumenci zawierający takie umowy mają szczególne uprawnienia. Przy działalności nierejestrowej ma to duże znaczenie – wydaje się, że spora część aktywności nierejestrowej będzie miała miejsce w serwisach aukcyjnych.

NA ZAKOŃCZENIE

W ten sposób dotarliśmy do końca poradnika *Działalność nierejestrowa – poradnik praktyczny dla początkujących*. Pozostaje nam już tylko odpowiedź na pytanie: Co dalej po działalności nierejestrowej? Odpowiedź ta stanowić będzie treść kolejnego poradnika dla początkujących, publikowanego na stronie www.podatki.biz.